

I. IVADAS

Įvaikinimas – tai šeimos suteikimas vaikui, kurio biologiniai tėvai dėl įvairių priežasčių nenori ar negali juo rūpintis. Tai visą gyvenimą trunkantis procesas tiems, kurie jame dalyvauja. Jis prasideda tada, kai atsiranda tėvų globos netekęs vaikas, kuriam reikalinga šeima. Tokia šeima ieškoma, surandama, atliekamos teisinės procedūros. Teismo priimtu sprendimu įvaikinti vaiką įvaikinimas nesibaigia. Tai tik vieno labai svarbaus etapo pabaiga.

Įvaikinimo tarnyba organizuoja ir vykdo visas jai priskirtas funkcijas taip, kad įvaikinimas būtų sėkmingas, t. y. pirmojo įvaikinimo proceso etapo, kuriame dalyvauja ir tarnyba, sėkmė nulemia įvaikinto vaiko ir tėvių tolesnį gyvenimą, jų kokybę. Vaikui suteikiama pastovi, saugi aplinka, mylinti šeima, tėviai patenkina savo tėvystės jausmus, jie dalijasi meile ir šiluma su įvaikintu vaiku.

Įvaikinimas yra trilypis ryšys tarp vaiko, jo biologinių tėvų ir tėvių. Dažnai tėviai nori, kad vaikas užmirštų, nežinotų savo praeities. Jie mano, kad žmogiška būtybė apie savo praeitį gali žinoti tik tiek, kiek jam apie tai pasakė kiti arba tiek, kiek jo sąmonė prisimena. Tačiau jei apie jo tikrąją praeitį nebuvo kalbėta, simboliško vaiko gyvenimo pagrindu tampa nesaugumas. Vaikas visada intuityviai nujaučia savo praeitį ir tik tikrovė jį paruošia gyvenimui.

Įvaikinimo tarnyba ne tik toliau tobulina įvaikinimo procesą, pagalbos būdus įvaikintiems vaikams ir tėviams, bet ir stengiasi kuo plačiau šviesti visuomenę įvaikinimo tematika, pateikti ir platinti daugiau ir išsamesnės informacijos apie patį įvaikinimo procesą, įsivaikinusias šeimas, jų patirtį, įvaikinimo naudą ir teigiamus aspektus, keisti požiūrį į įvaikinimo paslaptį.

II. TEISĖS AKTŲ, REGLAMENTUOJANČIŲ ĮVAIKINIMĄ, PASIKEITIMAI

Igyvendinant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.217 straipsnio nuostatas, ataskaitiniu laikotarpiu Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-06-18 įsakymu Nr. A1-154 buvo patvirtintas Įvaikintojų pasirengimo įvaikinti vaiką patikrinimo tvarkos aprašas, nustatantis, kokius duomenis apie pageidaujančius įvaikinti asmenis turi surinkti Įvaikinimo tarnybos atestuotas socialinis darbuotojas, kiek laiko trunka pirminis pageidaujančių įvaikinti asmenų įvertinimas, kas ir kaip organizuoja įvaikintojų mokymus, kurie pagal šį tvarkos aprašą yra privalomi visiems norintiems įvaikinti asmenims, išskyrus pageidaujančius įvaikinti sutuoktinio vaiką. Vis dėlto dabar šis naujas teisės aktas įgyvendinamas tik iš dalies, nes nėra nustatyta socialinių darbuotojų atestavimo ir apmokėjimo už jų teikiamas paslaugas tvarka. Kaip ir 2003 metais, ataskaitiniu laikotarpiu Įvaikinimo

tarnyba aktyviai dalyvavo rengiant Socialinių darbuotojų, atliekančių įvaikintųjų pasirengimo įvaikinti vaiką, patikrinimą, mokymo ir atestavimo tvarkos aprašą, kurį numatoma patvirtinti 2005 metais.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569 patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, parengtas ir pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybei svarstyti Vaiko gerovės valstybės politikos strategijos projektas ir jos įgyvendinimo priemonių 2004-2012 metų plano projektas. Vaiko gerovės valstybės politikos strategija siekiama sukurti prielaidas visų Lietuvos Respublikoje gyvenančių vaikų gerovei, tam numatant valstybės ilgalaikes vaiko gerovės valstybės politikos strategines priemones ir lėšas šių priemonių įgyvendinimui. Strategijoje vaiko gerovė suprantama kaip sąlygų vaikui gyventi visavertį gyvenimą sudarymas, užtikrinant jo teisę į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime. Viena iš šios strategijos įgyvendinimo priemonių yra sukurti ir įgyvendinti vieningą globėjų (rūpintojų) ir įvaikintųjų rengimo sistemą. Taip pat numatyta įdiegti socialinių paslaugų pirkimo modelį, t.y. sudaryti savivaldybėms teisinės ir finansinės prielaidas pirkti socialines paslaugas iš apskričių viršininčių įsteigtų įstaigų, nevyriausybinių organizacijų ir kt. Tad galima pagrįstai tikėtis, kad artimiausiu metu bus išspręstas įvaikintųjų pasirengimo įvaikinti patikrinimo organizavimo ir apmokėjimo už šias paslaugas klausimas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programoje pirmą kartą atkreiptas dėmesys ir į įvaikinimą. Joje nurodyta tobulinti įvaikinimo procedūras, pirmiausia atsižvelgiant į vaiko interesus.

Po to, kai buvo panaikinti administraciniai emigracijos iš Lietuvos ribojimai ir vis daugiau valstybių atvėrė sienas, emigracija labai padidėjo. Migrantai, siekdami ekonominės naudos, dažnai nepaiso socialinių tokios migracijos pasekmių, ypač šeimai ir vaikams. Neretai išvyksta vienas iš tėvų ar abu tėvai, vaikai ilgam paliekami globoti giminaičiams ar net svetimiems žmonėms, o kartais nepilnamečiais niekas nesirūpina. Padidėjusi emigracija, ypač jaunimo, sąlygoja ir naujo reiškinių – Lietuvos Respublikos piliečių paliktų be priežiūros užsienio valstybėje gimusių vaikų atsiradimą. Reaguodama į šį plintantį socialinį reiškinių, LR Vyriausybė 2004-12-24 nutarimu Nr. 1655 patvirtino Užsienio valstybėse likusių be tėvų globos vaikų parvežimo į Lietuvą taisykles, pagal kurias įvaikinimo tarnyba yra įpareigojama rūpintis tokių vaikų parvežimo ir globos nustatymo klausimų sprendimu.

2003 metais pradėtas rengti ir įgaliojimų užsienio valstybių organizacijoms veikti tarptautinio įvaikinimo srityje Lietuvos Respublikoje suteikimo tvarkos projektas. 2004 metais jis buvo tobulinamas bei derinamas su kitomis kompetentingomis valstybės institucijomis. Šiuo

teisės aktu siekiama reglamentuoti, kokioms užsienio valstybių organizacijoms bei asmenims leidžiama dirbti tarptautinio įvaikinimo srityje Lietuvoje, kokie įgaliojimų suteikimo, sustabdymo, panaikinimo pagrindai ir pasekmės, užtikrinti, kad įvaikinimo srityje dirbtų tik kvalifikuoti asmenys, kad niekas negautų nepagrįstos finansinės naudos.

III. ĮVAIKINIMO APSKAITA

Įvaikinimo tarnyba, vykdydama vieną iš savo svarbiausių ir pagrindinių funkcijų – ikiteisminio įvaikinimo proceso organizavimą – sudaro bei tvarko tris apskaitas. Tai yra galimų įvaikinti vaikų, norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių Lietuvos Respublikoje, ir norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitas.

Apskaitos tvarkomos laikantis 2002 metais rugsėjo 10 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1422 patvirtintos Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarkos. Per pastaruosius metus pasikeitimų teisės aktu, nustatančių šių apskaitos sudarymą, tvarkymą, srityje nebuvo, todėl šis darbas vyko nuosekliai ir sistemingai, pagal įprastą tvarką ir reikalavimus.

III.1. Galimų įvaikinti vaikų apskaita

Vienas iš svarbiausių ir pagrindinių Įvaikinimo tarnybos tikslų yra siekti, kad kuo daugiau be tėvų globos likusių vaikų būtų įvaikinti. Įvaikinimo tarnybai yra pavesta organizuoti ikiteisminę įvaikinimo procedūrą, kurios viena iš sudedamųjų dalių yra galimų įvaikinti vaikų apskaitos sudarymas, tvarkymas, duomenų apie juos kaupimas, analizavimas ir vertinimas.

2002-09-10 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1422 patvirtintoje Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarkoje (Žin., 2002, Nr. 90-3856) (toliau tekste – Įvaikinimo apskaitos tvarka) yra nurodytas baigtinis vaiko įrašymo į galimų įvaikinti vaikų apskaitą pagrindų sąrašas. Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarkos 7 p. numato, kad atsiradus šiems pagrindams, savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybos privalo per 15 dienų pranešti Įvaikinimo tarnybai apie galimą įvaikinti vaiką. Tačiau, atsiradus aukščiau nurodytiems pagrindams ir įrašius vaiką į galimų įvaikinti vaikų apskaitą, sprendimas, ar konkretus vaikas gali būti siūlomas įvaikinti, yra priimamas atsižvelgiant ne tik į jo teisinį statusą, bet ir į jo psichosocialinį pasirengimą būti įvaikintu. Kaip ir 2003 metais, reikėtų išskirti šiuos atvejus:

1) kai įrašomi vaikai, augantys vaikų globos institucijose, kuriuos lanko biologiniai tėvai, giminaičiai, tarp jų yra užsimezges glaudus tarpusavio ryšys, ir įvaikinimas, nutraukiantis santykius su biologine šeima, pažeistų vaiko interesus;

2) kai įrašomi vaikai, artimai bendraujantys su savo biologiniais broliais ir seserimis, kurių įvaikinimas skyrium pažeistų Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.209 straipsnio 6 dalies nuostatą, leidžiančią išskirti brolius ir seseris tik išimtiniais atvejais, kai tai būtina dėl vieno iš jų sveikatos ar kai vaikai jau buvo išskirti ir nėra galimybių šiems vaikams augti kartu. Tokiais atvejais dėl vaikų įvaikinimo nesutinka vaiko teisių apsaugos tarnyba, vaikų globos institucija, vaiko giminaičiai arba patys vaikai.

3) įgyvendinant vaiko teisę išreikšti savo nuomonę, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.215 straipsnis reikalauja, kad įvaikinant vyresnį nei dešimties metų vaiką, būtinas jo rašytinis sutikimas, duotas teismui. Taigi į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukiant vyresnius vaikus, visada yra prašoma išsiaiškinti šių vaikų nuomonę dėl įvaikinimo. Anksčiau buvo reikalaujama, kad vaikas pats raštu išsakytų savo norą ar nenorą būti įvaikintu, tačiau, atsižvelgiant į vaiko interesus ir realią padėtį, kad vyresnių įvaikintų vaikų skaičius nėra didelis, vaiko nuomonė dėl įvaikinimo gali būti pateikiama netiesiogiai, t.y. vaikų globos institucijos ar vaiko teisių apsaugos tarnybos vardu. Daugiau nei 400 galimų įvaikinti vaikų apskaitoje esančių vaikų nesutinka būti įvaikinti, o beveik 300 nepilnamečių neišreiškė savo nuomonės dėl įvaikinimo. Tokių vaikų apsisprendimą lemia ne tik galimi jų ryšiai su giminaičiais, broliais ar seserimis, jų baimės patekti į nežinomą, svetimą aplinką, išduoti savo biologinius tėvus, bet ir netinkamas vaikų paruošimas įvaikinimui. Vaikų globos institucijose augantiems vaikams trūksta individualaus dėmesio, bendravimo su suaugusiuoju. Neretai vaikų globos institucijų darbuotojai, kalbėdami vaikui apie jo biologinę šeimą, apie galimybę augti kitoje šeimoje, apie jo ateitį, primeta vaikui savo asmeninę nuomonę, neatsižvelgdami į jo poreikius ir interesus. Būtent todėl įvaikinimo tarnyba kartu su Italijos akredituotomis įvaikinimo asociacijomis ir visuomenine organizacija „Socialinės tarnystės savanoriai“ (SOTAS) parengė projektą „Vaikų palikimo prevencija ir socialinės integracijos pagerinimas Lietuvoje“, kurio vienas iš tikslų yra organizuoti mokymus socialiniams darbuotojams, dirbantiems vaikų globos institucijose, vaiko teisių apsaugos tarnybose ir jų įstaigose-socialiniuose partneriuose. Vaikų globos institucijų darbuotojai valstybės globojamiems vaikams turi užtikrinti ne tik tinkamą priežiūrą, ugdymą, auklėjimą, bet ir suteikti tai, ko vaikai paprastai laukia iš savo tėvų, tai yra meilės, supratimo, paramos ir padrąsinimo. Nelengvas darbas yra suderinti keliolikos skirtingą patyrimą išgyvenusių vaikų interesus, įskiepyti jiems tam tikras vertybes, taisykles, elgesio normas, išugdyti atsakomybės jausmą. Įvairiais raidos etapais vaikai nevienodai priima tikrovę, skirtingai pergyvena išsiskyrimą su

tėvais ir naujos (globėjų ar tėvių) šeimos atsiradimą. Tik vaikų globos institucijų ir vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojai gali padėti vaikui teisingai suvokti situaciją, įvertinti ją ir priimti tinkamiausią sprendimą. Organizuojamų mokymų tikslas yra aptarti šiame procese dalyvaujančių institucijų darbo problemas, pasidalinti turimomis žiniomis. Projektas, kurį finansuoja Italijos vyriausybė, bus įgyvendinamas 2005 metais.

Taigi nors teisinis pagrindas įrašyti vaiką į apskaitą yra, tačiau siūlyti jį įvaikinti konkrečiai šeimai neįmanoma, nes tai pažeistų jo interesus ir teises. Todėl įvaikinimo tarnyba sudaro **bendrą teisiškai galimų įvaikinti vaikų apskaitą**, į kurią įrašomi visi vaikai, atsiradus įvaikinimo apskaitos tvarkos 10 – 12 punktuose numatytiems pagrindams. Iš minėtos apskaitos yra išskirta atskira **apskaita, kurioje yra visi realiai galimi siūlyti įvaikinti vaikai** (toliau tekste – darbinė apskaita).

2004 metų pabaigoje bendroje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje buvo **1446** vaikai. Iš jų net **958** negali būti siūlomi įvaikinti, nes tai pažeistų jų teises ir interesus. Aplinkybės, dėl kurių vaikai negali būti siūlomi įvaikinti:

1. **111** vaikų, augančių globos institucijoje, lanko giminaičiai, kartu auga jų broliai ar seserys, tarp jų susiklostę artimi santykiai, todėl nei vaikai, nei giminaičiai nesutinka, kad jie būtų įvaikinti;
2. **402** vaikai, vyresni nei 10 metų amžiaus, nesutinka patys būti įvaikinti;
3. **264** vyresni nei 14 metų vaikai yra nepareiškę nuomonės. Taip pat tokių vaikų įvaikinimas dėl jų amžiaus yra praktiškai neįmanomas;
4. **87** vaikai, vyresni nei 10 metų, siūlyti įvaikinti pagal specialių poreikių programą, tačiau dėl jų vyresnio amžiaus neatsirado įvaikintojų šeimų, norinčių pasirūpinti šiais vaikais. Duomenys apie minėtus nepilnamečius 2004 metų liepos mėnesį išbraukti iš darbinės galimų įvaikinti vaikų apskaitos, jie palikti tik bendroje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje;
5. **20** vaikų įvaikinimo procedūra sustabdyta, siekiant išsiaiškinti visas aplinkybes ir tolimesnę galimybę būti įvaikintam;
6. **24** vaikai globojami Lietuvos piliečių šeimose su tikslu įvaikinti;
7. **48** vaikams ketinama nustatyti globą šeimoje;
8. **1** vaikui tėvas ketina nustatyti tėvystę;
9. **1** vaiką ketina įvaikinti LR piliečiai, tačiau šeima dar neįrašyta į LR piliečių, norinčių įvaikinti vaiką, apskaitą.

Iš **1446** vaikų, esančių galimų įvaikinti vaikų apskaitoje, **815** vaikai yra berniukai ir **631** mergaitės. Galimų įvaikinti vaikų apskaitoje **595** vaikai įrašyti po vieną, **851** vaikai įrašyti kartu su broliais ar seserimis, t. y. grupėmis.

Kaip ir 2003 metais, didžiausią dalį galimų įvaikinti vaikų apskaitoje sudarė 11-18 metų vaikai.

Žemiau pateiktoje diagramoje nurodomi lyginamieji 2003 ir 2004 metų duomenys apie vaikų, esančių bendroje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje, pasiskirstymą pagal amžiaus grupes.

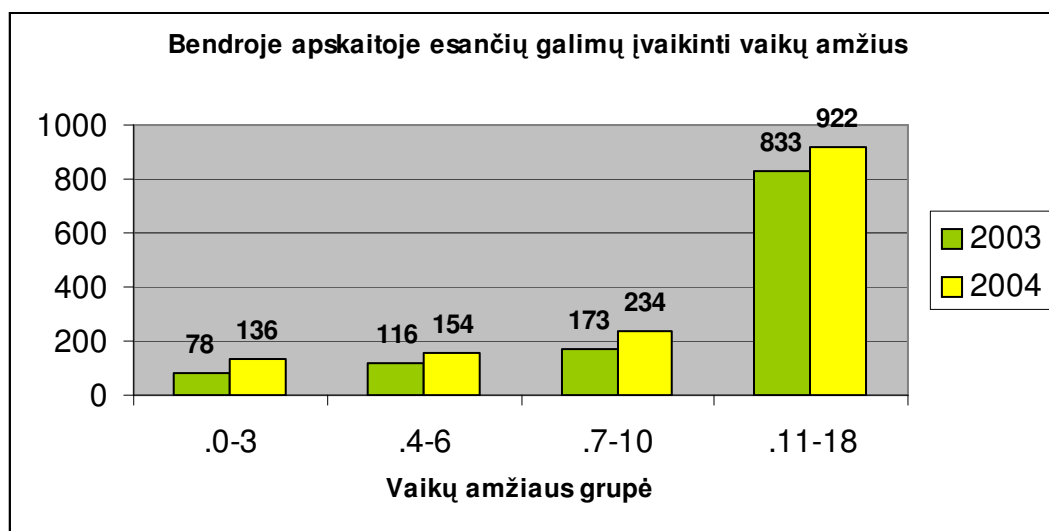

Diagrama Nr. 1

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-10-13 nutarimu Nr. 1279 patvirtintoje Našlaičių ir tėvų globos netekusių vaikų rėmimo ir integravimo į visuomenę 2005-2008 programoje nurodyta, kad, 2003 metų duomenimis, 198 įvairaus tipo vaikų globos institucijose buvo globojami 5965 vaikai, iš jų 4471 vaikas 7-17 metų amžiaus. Tokia pati tendencija išlieka ir 2004 metais. Vaiko globa institucijoje tampa ne laikina vaiko priežiūros forma, leidžianti užtikrinti vaikui saugias ir tinkamas sąlygas sveikai augti ir vystytis, kol bus išspręstas jo gražinimo į biologinę šeimą ar įvaikinimo bei globos šeimoje klausimas, o ilgalaikiais namais. Įvaikinti vyresnio amžiaus vaikus yra labai sudėtinga, nes dažniausiai šeimos pageidauja įvaikinti ikimokyklinio amžiaus vaikus.

Taigi 2004 metų pabaigoje realiai galimų įvaikinti vaikų buvo **543**. Iš jų **322** berniukai ir **221** mergaitė. **204** vaikai galimi įvaikinti po vieną ir **339** kartu su broliais ir seserimis, t.y. grupėmis.

Žemiau pateiktoje diagramoje nurodyti duomenys apie realiai galimų įvaikinti vaikų, esančių darbinėje apskaitoje, pasiskirstymą pagal amžiaus grupes.

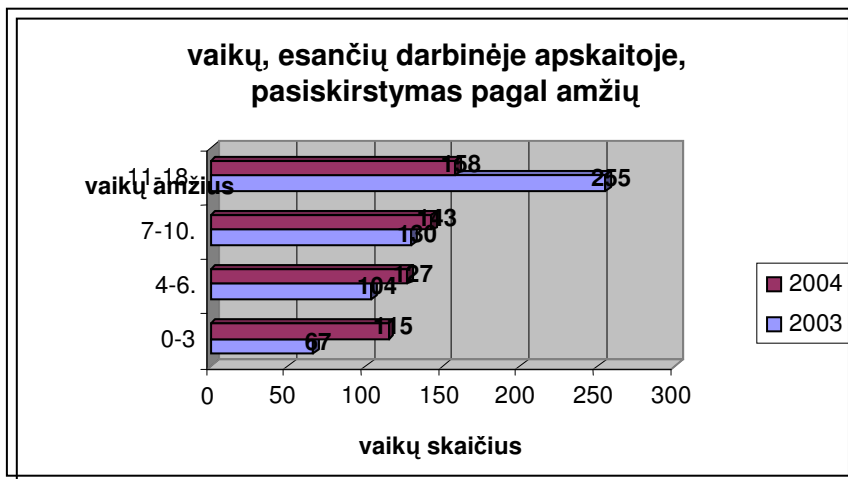

Diagrama Nr. 2

Kaip matyti, 2004 metais darbinėje apskaitoje buvo dvigubai daugiau galimų įvaikinti vaikų iki 3 metų amžiaus nei 2003 metais. Tačiau iš jų:

- 35 yra siūlomi įvaikinti LR piliečiams;
- 8 auga globėjų-įvaikintojų šeimose;
- 18 ketinama nustatyti globą šeimoje;
- 19 siūlomi įvaikinti užsieniečiams;
- 26 siūlomi pagal vaikų su specialiais poreikiais programą;
- 15 vaikų yra sprendžiamas tarptautinio įvaikinimo klausimas;
- 17 yra sustabdyta įvaikinimo procedūra;
- 12 vaikų negali būti įvaikinti, nes nesutinka juos lankantys giminaičiai.

Kaip ir praėjusiais metais, nemaža dalis galimų įvaikinti vaikų turi tam tikrų sveikatos sutrikimų.

Lietuvos Respublikos Seimo 2003-05-20 nutarimu Nr. IX-1569 patvirtintoje Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje nustatyta, kad, organizuojant pagalbą vaikui, visų pirma turi būti remiamasi vaiko natūraliu paramos tinklu, teikiant šeimai socialinę paramą ne tik pašalpomis, bet ir paslaugomis, siekiant atstatyti asmenų gebėjimą patiems pasirūpinti savimi ir gyventi pilnavertį gyvenimą. Deja, vis dar nemaža dalis savivaldybių nekuria socialinių paslaugų šeimai ir vaikui tinklo, o naudojasi tik stacionarių valstybės įstaigų paslaugomis.

Esant būtinybei vaiką paimti iš biologinės šeimos, valstybė organizuoja vaiko pakeičiamąją globą, laikydamosi tokių prioritetų:

- 1) vaiko gražinimas į biologinę šeimą;
- 2) vaiko įvaikinimas;
- 3) vaiko ilgalaikė globa.

Darbinėje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje yra vaikai, kurių galimybės grįžti į biologinę šeimą (ne tik pas tėvus, bet ir pas kitus artimus giminaičius) yra išnaudotos. Vadinasi,

vadovaujantis Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje įtvirtintais prioritetais visų pirma turi būti organizuojamas vaiko įvaikinimas. Nežiūrint to, net **18** iš 115 vaikų iki 3 metų amžiaus ketinama nustatyti globą „svetimose“, ne būsimųjų tėvių šeimose. Tačiau vaiko globa, nors savo paskirtimi ir yra į įvaikinimą panaši vaiko priežiūros forma, pirmiausia skiriasi pasekmėmis vaikui. Globėjas, pasikeitus jo gyvenimo sąlygoms, pavyzdžiui, pablogėjus turtinei padėčiai ar sveikatai, gali būti atleistas nuo globėjo pareigų (LR CK 494 str. 1 d.). Kilus bet kokioms problemoms, sunkumams, globėjas gali atsisakyti toliau eiti globėjo pareigas, grąžindamas vaiką valstybės priežiūrai. Globa pasibaigia vaikui sulaukus pilnametystės (LR CK 3.258 str. 1 p.), o įvaikinimo santykiai yra tęstiniai, įvaikintas vaikas prilyginamas šeimoje gimusiam vaikui ((LR CK 3.227 str.). Globėjai privalo sudaryti sąlygas globojamo vaiko biologiniams tėvams matytis ir bendrauti su vaiku, jei tai neprieštaruoja jo interesams (LR CK 3.271 str. 5, 6 p.), įvaikinto vaiko ryšiai su vaiko biologine šeima yra nutraukiami (LR CK 3.227 str.). Globojamas vaikas neturi jokios teisės į globėjo turta, o įvaikintam vaikui atsiranda visos išlaikymo ir paveldėjimo teisės pagal įstatymą. Todėl sprendžiant vaiko priežiūros formos klausimą, pirmiausia turi būti išnaudotos visos galimybės jį įvaikinti.

2004 metais į bendrą galimų įvaikinti vaikų apskaitą buvo įrašyti **721** vaikai. Tai net 230 vaikų daugiau nei 2003 metais. Kaip ir praėjusiais metais, didžiąją dalį į apskaitą įtrauktų galimų įvaikinti vaikų sudaro vyresni nei 10 metų vaikai.

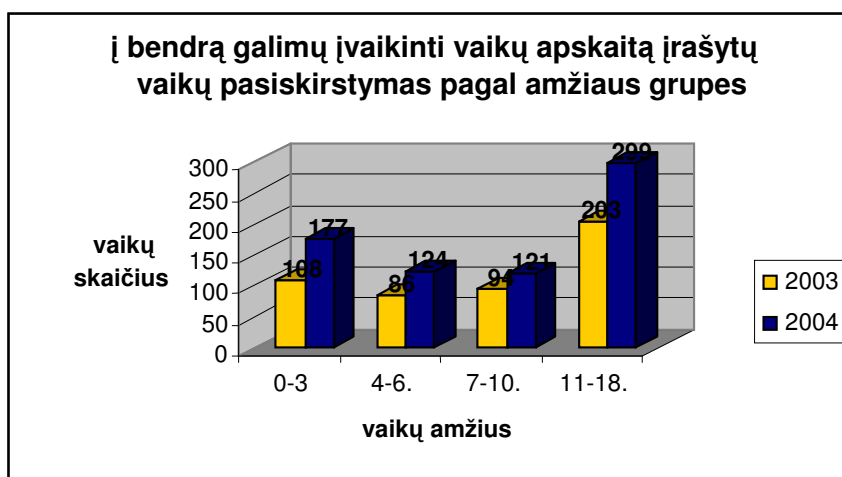

Diagrama Nr. 3

Kaip ir 2003 metais, 8 iš 10 į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų tėvams ar turimam vienam iš tėvų buvo neterminuotai apribota tėvų valdžia. Tėvams neterminuotas tėvų valdžios apribojimas sukelia sunkias pasekmes, vaikas be jų žinios gali būti įvaikintas. Dėl šios priežasties teismai itin nuodugniai ištiria visas bylos aplinkybes, kad įsitikintų, jog vaiko tėvai daro ypatingą žalą vaiko vystymuisi ar visiškai nesirūpina savo vaiku ir nėra duomenų, kad

padėtis gali pasikeisti. Toks procesas užtrunka ilgai ir didžioji dalis vaikų, kurių atžvilgiu tėvams yra neterminuotai apribojama tėvų valdžia, yra vyresni nei 6 metų amžiaus.

Nors tarptautiniuose dokumentuose yra nurodoma, kad be tėvų sutikimo įvaikinti vaikus galima tik išimtiniais atvejais, Lietuvoje tėvai sutikimus įvaikinti duoda labai vangiai. Kaip ir 2003 metais, mažiau nei 10 procentų vaikų į galimų įvaikinti vaikų apskaitą buvo įtraukti dėl to, kad jų tėvai ar turimas vienas iš jų davė sutikimus įvaikinti. Iš **65** vaikų, kurių tėvai patvirtino savo sutikimus įvaikinti, **29** vaikai buvo įvaikinti, **8** globjami tėvų šeimose, **28** auga vaikų globos institucijose ir yra siūlomi įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių bei užsieniečių šeimoms, **7** iš jų – pagal vaikų su specialiais poreikiais programą. Palyginti su 2003 metų duomenimis, vaikų, kurių tėvai davė sutikimus įvaikinti, skaičius išaugo. 2003 metais tokių vaikų į apskaitą buvo įtraukta net 18 mažiau, t.y. 47 vaikai. 2004 metais ypač aktyviai ir veiksmingai šia galimybe greičiau sutvarkyti be tėvų globos likusio vaiko statusą naudojo *Kauno miesto* savivaldybės vaiko teisių apsaugos tarnyba. Kauno mieste iš **14** vaikų, kurių tėvai patvirtino sutikimą įvaikinti, **10** buvo įvaikinti. Taip pat nemažai tėvų sutikimus įvaikinti davė ir *Vilniaus miesto* bei *Šiaulių rajono* savivaldybėse. Čia po **8** vaikus buvo įtraukta dėl to, kad jų tėvai davė sutikimus įvaikinti, pusė šių vaikų jau yra įvaikinti. Dažniausiai tai yra dar kūdikių namuose gyvenantys iki 2 metų amžiaus vaikai. Tėvams, duodantiems sutikimą įvaikinti, iškyla lengvesnės pasekmės, nei neterminuotai apribojus tėvų valdžią. Be to, tokie tėvai gali atšaukti duotą sutikimą įvaikinti. LR CPK nustatyta sutikimo įvaikinti atšaukimo procedūra yra kur kas paprastesnė ir greitesnė nei neterminuoto tėvų valdžios apribojimo panaikinimas.

Iš 721 į galimų įvaikinti vaikų apskaitą 2004 metais įtraukto vaiko **385** yra berniukai ir **336** mergaitės. **293** vaikai gali būti įvaikinti po vieną ir net **428** kartu su broliais ar seserimis, t.y. grupėmis.

Įvaikinimo apskaitos tvarkos 7 p. numato, kad atsiradus juridiniams pagrindams vaiką įtraukti į galimų įvaikinti vaikų apskaitą, savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybos privalo per 15 dienų pranešti Įvaikinimo tarnybai apie galimą įvaikinti vaiką. 2004 metais daugiausia vaikų, **118**, į galimų įvaikinti vaikų apskaitą pateikė *Vilniaus miesto* savivaldybės vaiko teisių apsaugos tarnyba. Žinoma, net **80** jų buvo vyresnio amžiaus ir augo vaikų globos namuose. Iš 721 į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukto vaiko **54** jau augo globėjų-įvaikintojų šeimose.

Žemiau pateiktoje lentelėje pateikti duomenys apie 2004 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų pasiskirstymą pagal vaiko teisių apsaugos tarnybas ir gyvenamąsias vietas, t.y. įvairaus tipo vaikų globos namus, kūdikių namus, globėjų-įvaikintojų šeimas ir globėjų, patvirtinusių sutikimus įvaikinti, šeimas.

VTAT	Įtrauktų vaikų skaičius	Augo VGN	Augo SVKN	Būsimų įtėvių šeimose 2004 12 31	Globėjai patvirtino sutikimus teisme
AKMENĖ	9	9			
ALYTAUS m.	23	21	2		
ALYTAUS r.	16	11	5		
ANYKŠČIŲ r.	21	20		1	
BIRŠTONAS					
BIRŽŲ r.	5	5			
DRUSKININKAI	4	3	1		
ELEKTRĖNAI					
IGNALINOS r.	10	10			
JONAVOS r.					
JONIŠKIO r.					
JURBARKO r.	24	24			
KAIŠIADORIŲ r.	9	9			
KALVARIJŲ r.	7	6	1		
KAUNO m.	34	2	7	17	8
KAUNO r.	34	26	6		2
KAZLŲ RŪDA	5	4		1	
KELMĖS r.					
KĖDAINIAI	2	1	1		
KLAIPĖDOS m.	39	21	14	4	
KLAIPĖDOS r.	2		2		
KRETINGOS r.	13	12	1		
KUPIŠKIO r.	1	1			
LAZDIJAI	1		1		
MAŽEIKIAI	19	18	1		
MARIJAMPOLĖS	20	15	5		
MOLĖTAI					
NERINGA					
PAGĖGIŲ r.	1		1		
PAKRUOJO r.	11	11			
PALANGA	3	1	2		
PANEVĖŽIO m.					
PANEVĖŽIO r.					
PASVALIO r.	1	1			
PLUNGĖS r.					
PRIENAI	10	9	1		
RADVILIŠKIO r.	19	16	3		
RASEINIŲ r.	17	10	6	1	
RIETAVAS	4	4			
ROKIŠKIS	16	15		1	
SKUODAS	4	4			
ŠAKIŲ r.	6	6			

ŠALČININKAI					
ŠIAULIŲ m.	19	8	10	1	
ŠIAULIŲ r.	18	6	8	4	
ŠILALĖS r.	3	2	1		
ŠILUTĖS r.	22	14	7	1	
ŠIRVINTŲ r.	4	4			
ŠVENČIONIŲ r.	9	8	1		
TAURAGĖ	24	24			
TELŠIŲ r.	7	7			
TRAKŲ r.	25	20	5		
UKMERGĖS r.	19	16	1	2	
UTENOS r.	1			1	
VARĖNA	12	11		1	
VILKAVIŠKIO r.	16	15	1		
VILNIAUS m.	118	80	22	16	
VILNIAUS r.	29	24	3	2	
VISAGINAS	5	4		1	
ZARASAI					
Iš viso:	721	538	119	54	10

Lentelė Nr. 1

Atlikta 2004 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų sveikatos būklės analizė rodo, kad **41** procentas vaikų yra sveiki. Pusė jų yra 11-18 metų amžiaus vaikai. **23** procentai 2004 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų turėjo regos sutrikimus, **17** procentų – širdies ir kraujagyslių sistemos pažeidimus, **11** procentų – ortopedinių problemų. **35** procentai 2004 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų turėjo psichosocialinės raidos sutrikimus, t.y. specifinį kalbos ir kalbinės raidos, specifinį judesių ar kitus raidos sutrikimus. Daugiau nei trečdalis šių vaikų yra 11-18 metų amžiaus. Tai rodo, kad vaikams nėra teikiama tinkama pagalba, nesudaromos sąlygos jiems normaliai vystytis. Tais atvejais, kai vaikas auga socialinės rizikos šeimoje, esame linkę pateisinti tokius vaiko raidos sutrikimus, motyvuodami tuo, kad vaiko tėvai nesirūpino vaiko auklėjimu ir ugdymu. Nežiūrint to, turi būti siekiama sudaryti sąlygas tokiose šeimose augantiems vaikams normaliai vystytis ir siekti geresnių rezultatų. Nors yra manoma, kad vaikų globos namuose augantiems vaikams yra teikiama visa reikalinga specialistų pagalba, tačiau įvaikinimo tarnybai pateikti duomenys apie vaikų sveikatą verčia tuo abejoti. Galimi įvaikinti iki 3 metų amžiaus vaikai iš kitų amžiaus grupių vaikų išsiskiria tokiais sveikatos sutrikimais: galvos smegenų sutrikimai, alkoholinis vaisiaus sindromas, įgimtas sifilis, Hepatittas C, genetiniai sutrikimai.

Žemiau pateiktoje lentelėje matyti 2004 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukto 721 vaiko sveikatos sutrikimai pagal vaikų amžiaus grupes. Dažniausiai vienas vaikas turi kelias lentelėje nurodytas sveikatos problemas.

Vaikų skaičius Susirgimo pobūdis										
	.0-3	%	.4-6	%	.7-10	%	.11-18	%	Iš viso:	%
Širdies ir kraujagyslių sistemos pažeidimai	58	46	36	29	11	9	20	16	125	17
Kvėpavimo sistemos pokyčiai	8	36	8	36	2	9	4	18	22	3
Virškinamojo kanalo funkcijų sutrikimai			2	100					2	1
Šlapinimosi organų funkcijos sutrikimai	3	10	9	30	9	30	9	30	30	4
Regos sutrikimai	45	28	30	18	32	20	56	34	163	23
Klausos sutrikimai	2	40	2	40			1	20	5	1
Ortopedinės problemos	14	18	19	24	9	12	36	46	78	11
Galvos smegenų raidos sutrikimai	15	100							15	2
Autizmas										
Epilepsija			3	50	1	17	2	33	6	1
Cerebrinis paralyžius	3	27	5	46	1	9	2	18	11	2
Genetiniai sutrikimai	13	72	4	22	1	6			18	2
Dauno sindromas			3	60	1	20	1	20	5	1
Alkoholinis vaisiaus sindromas	2	100							2	1
Psichosocialinės raidos sutrikimai (protinis atsilikimas, specifinis kalbos ir kalbėjimo raidos sutrikimas, specifinis judesių raidos sutrikimas, įvairiapusis raidos sutrikimas, kiti psichologinės raidos sutrikimai)	72	28	56	22	38	15	89	35	255	35
Ilgintas sifilis	8	80	2	20					10	1
Hepatitas C	3	100							3	1
Sveikas	64	22	34	11	54	18	147	49	299	41
Kita	39	29	37	27	23	17	36	27	135	19

Lentelė Nr. 2

Kaip rodo norinčių įvaikinti LR piliečių poreikiai (psl. 19) ir užsieniečių apskaitoje registruotų asmenų poreikiai (psl. 25-26), įvaikinti dažniausiai pageidaujama vieną ar du 6–8 metų vaikus su nežymiais galimais išgydyti sveikatos sutrikimais. Deja, net **265** vaikai iš 543 darbinėje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje esančių vaikų yra siūlomi įvaikinti pagal vaikų su specialiais poreikiais programą. Vaikai su specialiais poreikiais, kaip ir visi galimi įvaikinti vaikai, įrašyti į apskaitą pirmiausia yra siūlomi įvaikinti ar globoti LR piliečių šeimoms. Jei per 6 mėnesius nuo jų įrašymo į apskaitą datos neatsiranda asmenų, galinčių juos auklėti ir išlaikyti, yra sprendžiamas jų tarptautinio įvaikinimo klausimas. Įvaikinimo tarnyba, nuo 2001 metų kartu su užsienio valstybių įvaikinimo organizacijomis vykdydama vaikų su specialiais poreikiais programą, kurios tikslas – rasti šeimą vaikams, kuriems reikalingas išskirtinis dėmesys ir tėvių pasiruošimas, ne vienam be tėvų globos likusiam vaikui rado

namus ir jį mylinčius tėvus. Pagal šią programą yra išskiriamos trys pagrindinės vaikų, turinčių specialių poreikių, grupės:

1. vaikai, turintys sunkių sveikatos sutrikimų;

2. vaikai, vyresni nei 10 metų (šiuo metu, atsižvelgiant į užsieniečių apskaitoje esančių šeimų pageidavimus, pagal vaikų su specialiais poreikiais programą yra siūlomi vyresni nei 10 metų vaikai, kai dar 2003 metais amžiaus riba buvo 8 metai);

3. ne mažesnės nei 3 vaikų grupės (broliai, seserys, kurie turi būti įvaikinti kartu).

Paprastai yra labai sunku vaiką priskirti vienai iš trijų nurodytų grupių, nes dažniausiai tai yra dideli vaikai, turintys sunkių sveikatos problemų, vienas arba du vaikai iš didesnės brolių ir seserų grupės, turintys sunkių sveikatos sutrikimų. Žemiau esančioje diagramoje yra nurodyti 2004 metais pagal vaikų su specialiais poreikiais programą siūlomi vaikai.

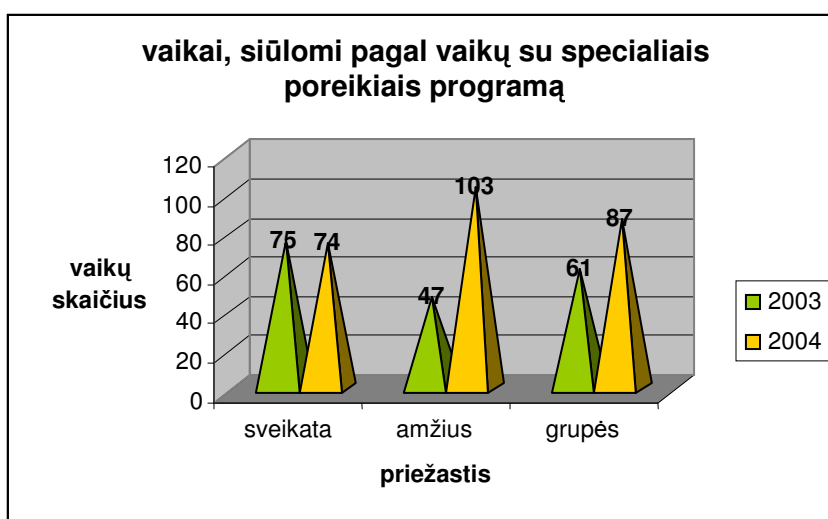

Diagrama Nr. 4

Kaip matyti, išaugo vaikų grupių skaičius. 2004 metais pagal vaikų su specialiais poreikiais programą buvo siūlomos įvaikinti 16 grupių po 3 brolius, seseris, 6 grupės po 4 brolius ir seseris bei 3 grupės po 5 vaikus. Kadangi šeimų, galinčių iš karto įvaikinti keletą vaikų, nėra daug, dažniausiai yra sprendžiamas brolių ir seserų išskyrimo klausimas. Vaikų globos institucija bei vaiko teisių apsaugos tarnyba, išanalizavusi vaikų tarpusavio bendravimą, ryšius, prisirišimo lygį, poreikius ir pomėgius, siūlo įvaikinimo tarnybai didelę brolių, seserų grupę įvaikinti į skirtingas tarpusavyje bendraujančias šeimas po vieną, du. Tai yra vienintelis būdas užtikrinti didelių brolių, seserų grupių teisę augti šeimoje. Tačiau tokiais atvejais yra ypač svarbus tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Pateiktos vaikų globos institucijos ir vaiko teisių apsaugos tarnybos nuomonės dėl galimo vaikų išskyrimo turi realiai ir teisingai atspindėti esamą padėtį. Taip pat yra svarbu, kad užsienio valstybės įvaikinimo organizacija tinkamai parinktų tėvių šeimas didelei brolių, seserų grupei, išaiškintų joms vieną svarbiausių tokio įvaikinimo sąlygų – palaikyti vaikų tarpusavio ryšius ir užtikrinti šios sąlygos vykdymą ateityje po įvaikinimo.

Lygindami 2003 ir 2004 metų duomenis, matome, kad pagal vaikų su specialiais poreikiais programą 2004 metais pasiūlyta dvigubai daugiau vyresnių nei 10 metų amžiaus vaikų. Tokių vaikų įvaikinimas yra ypač aktualus, nes dideli vaikai sudaro 4/5 visų galimų įvaikinti vaikų. Rasti jų poreikius galinčias patenkinti šeimas yra labai sudėtinga. Be to, vaikų globos institucijose augantys vaikai vis dar nėra tinkamai paruošiami įvaikinimui. Vaikai, kurių didžiausia svajonė – turėti tėtį ir mamą, dažnai nesupranta kas tai yra globa ar įvaikinimas. Pastaraisiais metais vaikų globos institucijose dirbančių socialinių darbuotojų, psichologų skaičius išaugo. Būtent jie ir turi išsiaiškinti vaiko poreikius, norus, paaiškinti globotiniui jo galimybes (juk ne visi vaikai gali būti įvaikinti ar suranda globėjų šeimas, tačiau jie neturi jaustis palikti ir niekam nereikalingi) ir išsiaiškinti vaiko nuomonę dėl įvaikinimo. Vaikų globos įstaigų darbuotojų nuomonė yra labai svarbi čia augantiems vaikams, todėl didelis dėmesys turėtų būti skiriamas jų kvalifikacijos kėlimui ir tobulinimui. Pasitaiko atvejų, kai vaikai yra paveikti tik vaikų globos įstaigoje dirbančio personalo asmeninių nuostatų, įsitikinimų ir požiūrio, trūksta tiesioginio ir profesionalaus kontakto su jais. Todėl šiandien būtina organizuoti mokymus vaikų globos institucijų darbuotojams ir keisti jų požiūrį į įvairius procesus.

2004 metais pagal vaikų su specialiais poreikiais programą buvo įvaikinti **38** vaikai (plačiau psl. 35).

Kaip ir 2003 metais, aktyviausiai šioje programoje dalyvauja Italijos akredituotos įvaikinimo organizacijos, įvaikinančios didelius, bet turinčius tik išgydomų sveikatos problemų, vaikus, ar dideles brolių, seserų grupes, Švedijos įvaikinimo organizacija, įvaikinanti turinčius sunkių sveikatos sutrikimų, bet nuo 3 iki 5 metų amžiaus, vaikus.

2004 metais iš bendros galimų įvaikinti vaikų apskaitos buvo išbraukti **482** vaikai. **131** iš jų buvo įrašyti 2004 metais. Žemiau pateiktoje diagramoje nurodomos priežastys, dėl kurių vaikai buvo išbraukti iš galimų įvaikinti vaikų apskaitos.

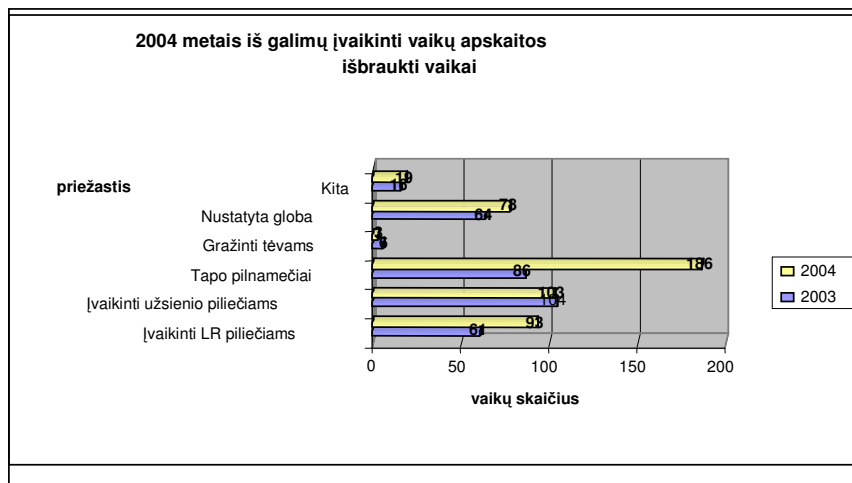

Diagrama Nr. 5

III.2. Norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių Lietuvos Respublikoje, apskaita

2004 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių Lietuvos Respublikoje, apskaitoje (toliau tekste – lietuvių apskaitoje) buvo **43** šeimos/asmenys, pageidaujantys įvaikinti vaiką. 2003 metų pabaigoje apskaitoje taip pat buvo 43 šeimos/asmenys, pageidaujantys įvaikinti vaikus. Panašus šeimų/asmenų, pageidaujančių įvaikinti, skaičius išlieka pastaruosius trejus metus. Viena iš pagrindinių priežasčių yra ta, kad įvaikinti pageidaujantys šeimos ne ilgą laiką globoja pasirinktus vaikus, o įvaikina, todėl apskaitoje lieka tik tos šeimos, kurios arba globoja pasirinktus vaikus, kurių teisinis statusas nėra sutvarkytas, arba artimiausiu metu ketina juos įvaikinti. Sparti ir greita įvaikinimo procedūra yra pastarųjų metų darbo rezultatas (2001 m. apskaitoje buvo **124** šeimos, iš jų **107** globojo pasirinktus vaikus, 2002 m. – **48** šeimos, iš jų **43** globojo pasirinktus vaikus, 2003 m. – **43** šeimos, iš jų **26** globojo pasirinktus vaikus, 2004 m. – **43** šeimos, iš jų **20** globojo pasirinktus vaikus).

Rajono/miesto VTAT	Šeimos/asmenys, pageidaujantys įvaikinti				Iš jų globojantys vaikus su tikslu įvaikinti			
	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.
IŠ VISO:	124	48	43	43	107	43	26	20
Akmenės r.	1	1	1	1	1	1	-	1
Alytaus m.	2	2	1	-	1	2	-	
Alytaus r.	1	-	-	-	1	-	-	
Ankščių r.	1	-	-	2	1	-	-	1
Birštono m.	-	-	-	-	-	-	-	
Biržų r.	2	1	2	-	2	1	2	
Druskininkų m.	1	3	-	-	1	3	-	
Elektrėnų r.	-	-	-	-	-	-	-	
Ignalinos r.	-	-	-	-	-	-	-	
Jonavos r.	-	-	-	-	-	-	-	
Joniškio r.	2	1	-	1	1	-	-	1
Jurbarko r.	-	-	-	-	-	-	-	
Kaišiadorių r.	1	-	-	-	1	-	-	
Kalvarijos sav.	-	-	-	1	-	-	-	
Kauno m.	25	3	6	7	23	3	4	4

Kauno r.	3	4	2	2	3	4	1	2
Kazlų Rūdos s.	-	-	1	-	-	-	-	
Kelmės r.	1	1	-	-	1	1	-	
Kėdainių r.	-	-	-	1	-	-	-	
Klaipėdos m.	9	2	4	6	8	2	3	2
Klaipėdos r.	2	1	1	-	1	1	1	
Kretingos r.	3	2	1	-	2	2	-	
Kupiškio r.	-	-	-	-	-	-	-	
Lazdijų r.	-	-	-	-	-	-	-	
Mažeikių r.	2	2	2	-	2	2	1	
Marijampolės m.	6	1	-	-	6	-	-	
Molėtų r.	-	-	-	-	-	-	-	
Neringos m.	-	-	-	-	-	-	-	
Pagėgių sav.	1	-	-	-	-	-	-	
Pakruojo r.	-	-	-	-	-	-	-	
Palangos m.	-	-	-	-	-	-	-	
Panevėžio m.	3	2	-	-	1	2	-	
Panevėžio r.	1	-	1	-	1	-	1	
Pasvalio r.	1	-	1	1	1	-	-	1
Plungės r.	-	-	1	-	-	-	1	
Prienų r.	-	-	-	1	-	-	-	
Radviliškio r.	1	-	1	1	1	-	-	
Raseinių r.	2	-	-	-	2	-	-	
Rietavo sav.	-	-	-	-	-	-	-	
Rokiškio r.	-	-	-	-	-	-	-	
Skuodo r.	1	-	-	-	-	-	-	
Šakių r.	8	1	1	-	5	1	-	
Šalčininkų r.	-	-	-	-	-	-	-	
Šiaulių m.	4	2	3	2	4	2	2	
Šiaulių r.	1	-	-	1	1	-	-	
Šilalės r.	3	-	1	-	3	-	-	
Šilutės r.	2	1	-	-	2	1	-	
Širvintų r.	-	-	-	-	-	-	-	
Švenčionių r.	1	-	-	-	1	-	-	
Tauragės r.	1	-	-	-	1	-	-	
Telšių r.	4	1	-	-	4	1	-	
Trakų r.	1	2	-	2	1	2	-	
Ukmergės r.	3	1	-	-	3	1	-	
Utenos r.	2	1	-	4	2	1	-	2

Varėnos r.	1	-	-	-	1	-	-	
Vilkaviškio r.	1	1	1	-	1	1	1	
Vilniaus m.	13	9	10	9	10	6	7	5
Vilniaus r.	1	2	1	1	1	2	1	1
Visagino m.	3	1	1	-	3	1	1	
Zarasų r.	3	-	-	-	3	-	-	

Lentelė Nr.3

Iš 43 lietuvių apskaitoje esančių šeimų/asmenų **39** šeimos/asmenys į apskaitą įrašytos 2004 metais. **3** šeimos iš Kauno miesto, Pasvalio ir Šiaulių rajonų, esančios apskaitoje nuo 2003 metų, ir **1** šeima iš Vilniaus miesto, esanti apskaitoje nuo 2002 metų, globoja pasirinktus vaikus ar jau yra pasirinkusios norimus įvaikinti vaikus ir tvarko įvaikinimui reikalingus dokumentus. 2003 metų duomenimis, iš tuo metu lietuvių apskaitoje registruotų 43 šeimų/asmenų, pageidaujančių įvaikinti vaikus, 34 šeimos į apskaitą buvo įtrauktos 2003 metais. Taigi 9 šeimos/asmenys lietuvių apskaitoje buvo ilgiau nei metus. 2004 metų duomenimis, tokių šeimų yra tik **4**. Tai dar kartą įrodo spartų įvaikinimo procesą ir pasikeitusią šeimų/asmenų bei kompetentingų institucijų požiūrį – įvaikinti pasiryžusi šeima yra ruošiamą įvaikinti ir, nesant jokių kliūčių (pavyzdžiui, nesutvarkytas pasirinkto vaiko teisinis statusas), šeima įvaikina pasiūlytą vaiką iš karto.

Iš viso 2004 metais į LR piliečių, pageidaujančių įvaikinti, apskaitą buvo įtrauktos **103** šeimos. Palyginti su 2003 metų duomenimis, kai į apskaitą buvo įtrauktos 72 šeimos, LR piliečių įvaikinimo aktyvumas gerokai išaugo. Iš **103** į lietuvių apskaitą įtrauktų šeimų **60** įvaikino, **17** – globoja norimus įvaikinti vaikus, **12** šeimų/asmenų pasirinko norimus įvaikinti mažylius, **10** šeimoms/asmenims yra siūlomi galimi įvaikinti vaikai, o **4** šeimos, nusprendusios globoti pasirinktą vaiką, išsibrauktos iš lietuvių apskaitos. Ikitėsininė įvaikinimo procedūra LR piliečiams trunka apie pusę metų.

Žemiau pateiktoje lentelėje matyti, kiek, iš kokio miesto/rajono 2004 metais buvo įrašyta šeimų bei kaip sekėsi joms įgyvendinti įvaikinimo procesą.

2004 m. į LR piliečių sąrašą įtrauktos šeimos pagal VTAT –ą:

VTAT	Įvaikino	Globoja	Pasirinko vaiką + svečiuojasi vaikas šeimoje	Siūloma	Išbrauktos, nes globoja	Iš viso:
Akmenės raj.		1				1
Alytaus m.	1					1
Anykščių raj.		1	1			2
Joniškio raj.		1				1
Kalvarijų raj.			1			1
Kauno m.	19	3		3		25
Kauno raj.		2				2
Kėdainių raj.	1			1		2

Klaipėdos m.	6	2	2	2		12
Klaipėdos raj.	1					1
Kretingos raj.	2					2
Lazdijų raj.	1					1
Marijampolės raj.	2					2
Mažeikių raj.	3					3
Palanga	1					1
Prienų raj.			1			1
Radviliškio raj.	2			1		3
Rokiškio raj.	1					1
Skuodo raj.	2					2
Šiaulių m.	4		1	1		6
Šiaulių raj.	1					1
Šilutės raj.	1					1
Tauragės raj.	1					1
Trakų raj.			1	1		2
Ukmergės raj.	2				1	3
Utenos raj.	1	2	2			5
Vilniaus m.	8	4	3	1	1	17
Vilniaus raj.		1			2	3
Visagino m.						
Iš viso:	60	17	12	10	4	103

Lentelė Nr.4

2004 metais, kaip ir anksčiau, nemažai tėvų buvo didmiesčių gyventojai. Daugiausia šeimų paruošė ir į apskaitą įtraukė *Kauno m. VTAT – 25* (2003 m. – 15), *Vilniaus m. VTAT – 17* (2003 m. – 11), *Klaipėdos m. VTAT – 12* (2003 m. – 5), *Šiaulių m. VTAT – 6* (2003 m. – 4). Daugėja ir gyvenančių mažesniuose Lietuvos miestuose ir rajonuose šeimų/asmėnų, pageidaujančių įvaikinti vaikus. 2004 m. į lietuvių apskaitą net **5** šeimos įtraukė *Utenos raj. VTAT* (2003 m. – 1), po **3** – *Vilniaus, Ukmergės, Radviliškio, Mažeikių rajonų VTAT*. Tačiau Alytaus, Panevėžio miestuose įvaikinti pageidaujančių šeimų skaičius 2004 metais gerokai sumažėjo.

2004 metais iš **103** į lietuvių apskaitą įtrauktų šeimų/asmėnų, pageidaujančių įvaikinti vaiką, **9** buvo vieniši asmenys, daugiausia jų, **3**, į apskaitą įtraukė *Vilniaus m. VTAT*, *Klaipėdos m. VTAT – 2*.

Įvaikinti dažniausiai pasiryžta 30 metų ribą perkopę asmenys. Net **31,2** procentai 2004 m. į lietuvių apskaitą įtrauktų šeimų/asmėnų buvo 31-35 metų amžiaus, **25,2** procento – 36-40 metų amžiaus, **19,2** procento – 41-45 metų amžiaus. Tai lemia ir pastaraisiais metais padidėjęs santuokinis amžius ir, be abejo, šeimų motyvacija įvaikinti. Daugelis jų, kaip ir ankstesniais metais, negali susilaukti biologinių vaikų. Tad įsitvirtinę profesinėje veikloje ir sukūrę tinkamas sąlygas vaikams auklėti ir ugdyti, asmenys pasiryžta sukurti pilnavertę šeimą bei suteikti meilę ir rūpestį be tėvų globos likusiam mažyliui.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.217 str. nuostatas, Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-06-18 įsakymu Nr. A1-154 buvo

patvirtintas Įvaikintojų pasirengimo įvaikinti vaiką patikrinimo tvarkos aprašas, kuris numato ne tik privalomą pageidaujančių įvaikinti asmenų įvertinimą, bet ir jų mokymus. Tokio pasirengimo įvaikinti vaiką patikrinimo tikslas yra ne tik įvertinti, ar šeimos tinkamai pasiruošusios tiek materialiai, tiek moraliai įvaikinti vaiką, bet ir suteikti būsimiems tėviams papildomos informacijos apie įvaikinimo procesą, atsakyti į iškilusius klausimus, aptarti išsakytas abejones. Nustatyta, kad Įvaikintojų pasirengimo įvaikinti patikrinimą atlieka Įvaikinimo tarnybos atestuoti socialiniai darbuotojai. 2004 metais parengtas socialinių darbuotojų atestavimo tvarkos projektas dar yra derinamas. Didžiausia problema – finansavimas, t.y. kas turi mokėti už teikiamą paslaugą – Įvaikintojų patikrinimą ir ruošimą. Šiuo metu šį darbą atlieka miestų (rajonų) vaiko teisių apsaugos tarnybos, kai kur joms padeda įstaigos-socialiniai partneriai. Įvaikinimo rezultatai rodo, kad Kaune, Vilniuje, Klaipėdoje ar Kretingos, Utenos rajonuose, kur vaiko teisių apsaugos tarnyboms, ruošiančioms tėvius, talkina įstaigos-socialiniai partneriai, pageidaujantiems įvaikinti asmenims yra skiriama daugiau laiko ir dėmesio. Socialinis darbuotojas stengiasi padėti šeimai suvokti tikrąsias įvaikinimo priežastis, kylančias baimes ir problemas, jas įveikti. Šeimos apsisprendimui dėl konkretaus vaiko įvaikinimo ypač didelę įtaką turi jos tinkamas pasirengimas įvaikinti.

2004 metais apskaitoje buvę LR piliečiai pageidavo įvaikinti ar jau buvo pasirinkę, globojo tokio amžiaus ir lyties vaikus:

Pagal lytį	Įsirašydami į apskaitą pageidauja
Berniuko	14
Mergaitės	22
Vaiko (b/m)	7
Iš viso:	43

Lentelė Nr.5

Pagal amžių	
0-3 mėn.	1
Iki 1 m.	15
Iki 2 m.	13
Vyresnio nei 2m.	14
Iš viso:	43

Lentelė Nr.6

Kaip matome, dauguma šeimų pageidauja įvaikinti vaikus iki 2 metų amžiaus. Pageidautina, kad šie vaikai būtų sveiki ar turėtų nežymius, lengvai išgydomus sveikatos sutrikimus. Nenoriai LR piliečiai priima ir psichinę negalią turinčių tėvų vaikus.

Panašius vaikus šeimos/asmenys pageidavo įvaikinti ir 2003 metais. Šeimos/asmens pasirinkimas įvaikinti tam tikros amžiaus grupės vaiką dažniausiai priklauso nuo turimų žinių

apie vaiko vystymąsi, prisitaikymą šeimoje, nuo šeimos/asmens požiūrio į tam tikros amžiaus grupės vaiką. Daugelis šeimų/asmenų pageidauja įvaikinti mažus vaikus, nes nori kartu su vaiku išgyventi jo kūdikystę, pamatyti pirmuosius žingsnius, išgirsti vaiką tariant pirmuosius žodžius. Taip pat viena tokio pasirinkimo priežasčių yra ir vaiko priežiūros po įvaikinimo organizavimas. Pagal Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 19 straipsnį motinystės (tėvystės) pašalpą iki vaikui sueis vieneri metai gali gauti tėviai išleisti vaiko priežiūros atostogų iki jam sueis vieneri metai. Tuo tarpu įvaikinęs vyresnį vaiką tėvis/įmotė gali išleisti vaiko priežiūros atostogų iki vaikui sueis 3 metai, bet gaunant tik minimalią valstybės paramą – 0,75 MGL išmoką vaikui. Daugeliu atvejų tai šeimai yra finansiškai nuostolinga. Todėl praleidę kelias savaites su įvaikintu mažyliu tėviai yra priversti vaiką atiduoti į ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo įstaigas, darželius arba ieškoti auklės, kreiptis pagalbos pas senelius. Patyrusiam išsiskyrimą su biologine šeima įvaikintam vaikui ypač svarbus yra stabilumo ir saugumo jausmas. Kuo ilgiau vaikas auga institucijoje, tuo labiau yra sutrikęs jo prieraišumo jausmas. Įpratęs prie nuolatinės auklėtojų, kitų jį prižiūrinčių asmenų ir kartu vaikų globos institucijoje gyvenančių vaikų kaitos, įvaikintas vaikas šeimoje visų pirma turi matyti tik tėtį ir mamą, prisirišti prie jų – kaip pagrindinių atramos taškų. Atsižvelgiant į tai, viena iš LR Vyriausybės 2004-2008 metų programos įgyvendinimo priemonių yra nustatyti vaiko priežiūros atostogas įvaikinusiai šeimai po įvaikinimo, mokant motinystės (tėvystės) pašalpą atostogų išėjusiam tėviui/įmotei. Vaiko įvaikinimas turėtų būti prilyginimas vaiko gimimui šeimoje, nes tėvystė (motinystė) yra aktyvus vaidmuo, o ne individuali savybė – sugebėjimas sutverti gyvybę.

2004 metais iš lietuvių apskaitos iš viso buvo išbrauktos **103** šeimos. Žemiau pateiktoje lentelėje nurodomos išbraukimo iš apskaitos priežastys.

VTAT	Įvaikino	Globoja	Kitos priežastys	Iš viso:
Alytaus m.	2			2
Akmenės raj.	1			1
Biržų raj.	2			2
Kauno m.	25			25
Kauno raj.	1			1
Kazlų Rūdos raj.		1		1
Kėdainių raj.	1			1
Klaipėdos m.	9		1	10
Klaipėdos raj.	2			2
Kretingos raj.	3			3
Lazdijų raj.	1			1
Marijampolės raj.	2			2
Mažeikių raj.	5			5
Palanga	1			1

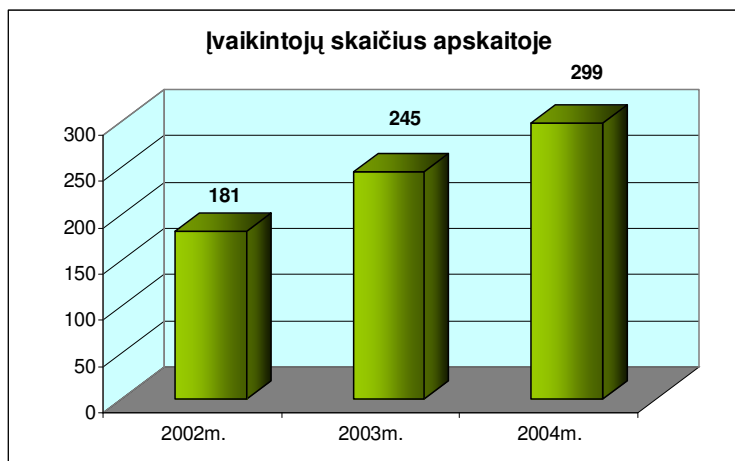
Panevėžio raj.	1			1
Plungės raj.	1			1
Radviliškio raj.	3			3
Rokiškio raj.	1			1
Skuodo raj.	2			2
Šakių raj.	1			1
Šialių m.	6			6
Šiaulių raj.	1			1
Šilalės raj.	1			1
Šilutės raj.	1			1
Tauragės raj.	1			1
Ukmergės raj.	2		1	3
Utenos raj.	1			1
Vilkaviškio raj.	1			1
Vilniaus m.	13	4	1	18
Vilniaus raj.	1	2		3
Visaginas	1			1
Iš viso:	93	7	3	103

Lentelė Nr.7

Taigi 2004 metais iš lietuvių apskaitos buvo išbrauktos tik **7** šeimos, nusprendusios globoti jiems pasiūlytus įvaikinti vaikus. Tai yra dvigubai mažiau nei 2003 metais. 2004 metais daugiau šeimų ir įvaikino joms pasiūlytus vaikus. 2003 metais 59 LR piliečių šeimos įvaikino be tėvų globos likusius vaikus, 2004 metais net **93** asmenys įvaikino vaikus.

III.3. Norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaita

Ataskaitiniu laikotarpiu, kaip ir 2003 metais, pastebimas užsienio valstybių piliečių, norinčių įvaikinti vaiką iš Lietuvos, skaičiaus augimas. 2004 m. gruodžio 31 d. duomenimis, norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitoje buvo **299** šeimos. Žemiau pateiktoje diagramoje nurodomas 2002, 2003, 2004 metų gruodžio 31 d. užsieniečių apskaitoje buvusių šeimų skaičius.

Nuo 2002 metų užsieniečių apskaitoje registruotų šeimų skaičius išaugo net **118** šeimų. Viena pagrindinių to priežasčių – didelis užsieniečių susidomėjimas įvaikinimu iš Lietuvos. Nežiūrint ganėtinai ilgo įvaikinimo proceso, užsienio valstybių piliečiai yra patenkinti skaidria ir sklandžia tarptautinio įvaikinimo procedūra. Todėl vien ataskaitiniu laikotarpiu į norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą buvo įtraukta **151** šeima. Kaip ir 2003 metais, daugiausia į apskaitą buvo įtraukta Italijos piliečių - **51**, nors palyginti su praėjusių metų duomenimis, 2004 metais Italijos piliečių buvo įtraukta mažiau nei 2003 metais. Įvaikinimo tarnybos direktorės Odetos Tarvydienės susitikimo su Italijos centrinės valdžios institucijos Tarptautinio įvaikinimo komisijos prezidente dr. C. Cavallo metu buvo nuspręsta 2004 metams pristabdyti naujų Italijos piliečių, pageidaujančių įvaikinti Lietuvoje, dokumentų siuntimą, t.y. 2004 m. II pusmetį į pageidaujančių įvaikinti asmenų apskaitą įrašyti tik tas šeimas, kurios pageidauja įvaikinti vaikus su specialiais poreikiais. Taip buvo siekiama sumažinti Italijos piliečių skaičių minėtoje apskaitoje, jų tarpusavio konkurenciją ir sutrumpinti laukimo įvaikinti periodą. 2004 metais išaugo į norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą įtrauktų Prancūzijos piliečių skaičius. Jų buvo **47**. Daugiau į apskaitą 2004 metais įtraukta ir JAV piliečių. Tai lėmė lietuvių kilmės asmenų aktyvumas įvaikinant vaikus iš Lietuvos. **9** iš 25 įrašytų šeimų iš JAV yra lietuvių kilmės arba vienas iš sutuoktinių – Lietuvos Respublikos pilietis. 2004 metais, pasirašius Įvaikinimo tarnybos ir Ispanijos akredituotos įvaikinimo asociacijos „Familia Universal“ bendradarbiavimo susitarimą, į apskaitą buvo įtraukta net **11** Ispanijos piliečių šeimų. Žemiau pateiktoje diagramoje matyti į apskaitą įtrauktų užsieniečių pasiskirstymas pagal įtraukimo į apskaitą metus ir šalis.

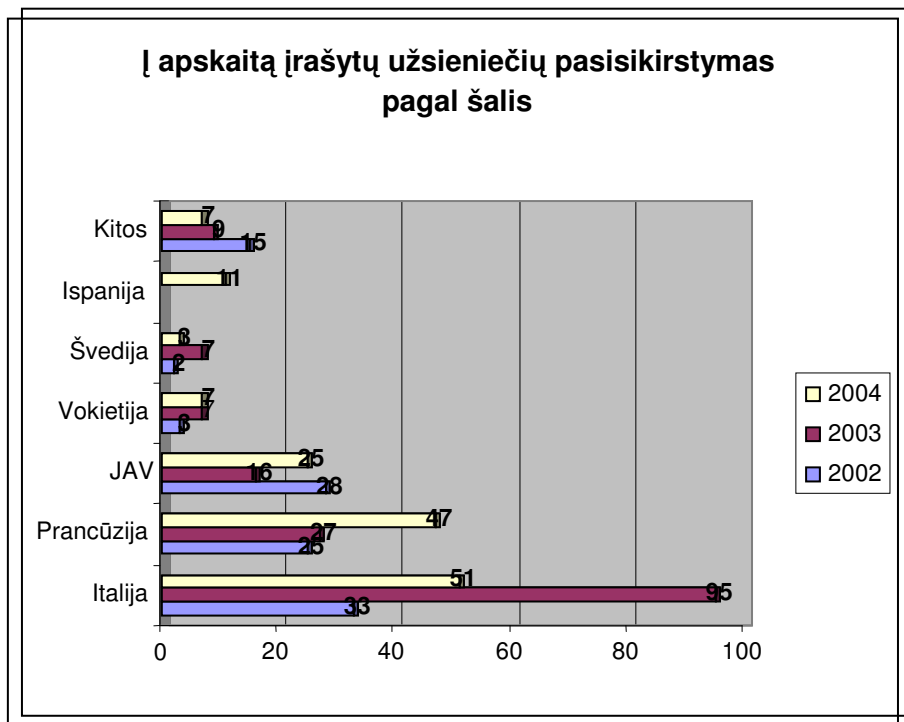

Diagrama Nr.7

Į norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą įtrauktų šeimų skaičius sąlygoja ir jų pasisikirstymą bendroje apskaitoje. Kaip ir 2003 metais, daugiausia užsieniečių apskaitoje yra Italijos piliečių, siekiančių įvaikinti įvairaus amžiaus ir sveikatos vaikus. Žemiau pateiktoje lentelėje nurodomi duomenys apie 2004 m. gruodžio 31 d. apskaitoje esančių šeimų pasiskirstymą pagal šalis ir jų įrašymo į apskaitą metus.

Šalis	1998 m.	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	Iš viso:
Australija					1	4	2	7
Austrija			1				1	2
D.Britanija		1				1		2
Ispanija				1			11	12
Italija					8	74	51	133
JAV			1		1	5	25	32
Kanada					1		2	3
Lenkija				1				1
Danija						1		1
Nyderlandų Karalystė						1		1
Prancūzija		1	8	5	6	19	47	86
Švedija						1	3	4
Šveicarija						1	2	3
Vokietija					1	4	7	12
Iš viso:		2	10	7	18	111	151	299

Lentelė Nr.8

Iki naujosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-09-10 nutarimu Nr. VIII-1524 Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje patvirtinimo (toliau Įvaikinimo apskaitos tvarka) Įvaikinimo tarnyba sudarydavo užsienio valstybių piliečių, pageidaujančių įvaikinti vaiką Lietuvoje, apskaitą. Joje būdavo registruojami ir lietuvių kilmės asmenys, gyvenantys užsienyje. Tuometiniai Lietuvos Respublikos teisės aktai neapibrėžė lietuvių kilmės asmenų, nuolat gyvenančių užsienyje, statuso ir nesuteikė teisės Įvaikinimo tarnybai tokiems asmenims siūlyti įvaikinti konkretų vaiką pirmiau nei kitiems užsienio valstybių piliečiams. Šiuo metu Įvaikinimo apskaitos tvarkos IV skyrius reglamentuoja Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą. Lietuvių kilmės asmenys, nuolat gyvenantys užsienyje, kaip ir anksčiau, registruojami bendroje apskaitoje kartu su užsieniečiais, nes tarptautiniai teisės aktai nurodo, kad esminis skirtumas tarp nacionalinio (vietinio) ir tarptautinio įvaikinimo yra ne tik pareiškėjų (įvaikintojų) pilietybė, bet ir nuolatinė gyvenamoji vieta, t.y. ar ji yra tokia pati kaip ir įvaikinamo vaiko, ar įvaikinamas vaikas persikels gyventi į kitą valstybę. Vis dėlto tarptautiniai teisės aktai ir Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 3.224 straipsnio 5 dalis nurodo, kad, sprendžiant klausimą dėl vaiko įvaikinimo užsienio valstybės piliečiui, privalo būti atsižvelgta į vaiko auklėjimo paveldimumą, etninę kilmę, religinę, kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą. Remdamasi būtent šia nuostata, Įvaikinimo tarnyba lietuvių kilmės asmenims, nuolat gyvenantiems užsienyje, kurie palaiko lietuvišką dvasią ir puoselėja lietuviškas tradicijas, aktyviai dalyvauja lietuvių bendruomenės veikloje, siūlo galimus įvaikinti vaikus pirmiau nei kitiems užsienio valstybių piliečiams. Dėl to lietuvių kilmės asmenys, nuolat gyvenantys užsienyje, Lietuvoje vaikus įvaikina kur kas greičiau nei kiti užsieniečiai.

Iš **299** užsienio piliečių apskaitoje esančių šeimų **15** šeimų yra arba Lietuvos Respublikos piliečiai arba lietuvių kilmės. Žemiau pateiktoje lentelėje matyti tokių šeimų pasiskirstymas pagal lietuvišką kilmę.

Šeimos ryšys su LR	Šeimų skaičius
Vienas iš sutuoktinių yra liet. kilmės	6
Abu sutuoktiniai yra liet. kilmės	2
Moteris LR pilietė, vyras yra liet. kilmės	2
Moteris LR pilietė	1
Moteris LR pilietė, šeima gyvena Lietuvoje	2
Vieniša LR pilietė	1
Vieniša liet. kilmės moteris	1
Iš viso:	15

Lentelė Nr.9

Remiantis 2004 m. gruodžio 31 d. duomenimis, iš **299** apskaitoje esančių šeimų **10** yra vieniši asmenys, **289** – sutuoktiniai. LR CK 3.210 str. 2 d. numato, kad nesusituokę asmenys gali įvaikinti tik išimtiniais atvejais. Šio kodekso komentare nurodyta, kad tokie atvejai gali būti, kai vaikas jau auga pageidaujančių įvaikinti šeimoje, kai vaiko nepageidauja įvaikinti sutuoktiniai ir pan. Todėl 2004 m. į norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą buvo įtraukti tik **3** nesusituokę asmenys, turintys lietuvišką kilmę.

Daugelis norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitoje registruotų šeimų, kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai, negali susilaukti biologinių vaikų. Ilgai trunkantis gydymas, noras pirmiausia sukurti tinkamas sąlygas vaikams auklėti ir ugdyti lemia tai, kad įvaikinti pasiryžta brandesnio amžiaus žmonės. Bendras apskaitoje esančių šeimų amžiaus vidurkis yra **41,7** metai. Moterų – **41,2**, vyrų – **42,3**. 2004 metais į apskaitą įtrauktų Prancūzijos piliečių moterys yra keleriais ar keliolika metų vyresnės už sutuoktinius. Italijos piliečiai, dažniausiai pageidaujantys įvaikinti vyresnio amžiaus vaikus, taip pat dažnai jau yra perkopę 45–50 metų amžiaus ribą.

Daugumai norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitoje esančių šeimų atstovauja užsienio valstybių akredituotos įvaikinimo organizacijos. Bendradarbiaujant su užsienio valstybių akredituotomis įvaikinimo organizacijomis, ikiteisminis įvaikinimo procesas vyksta kur kas sparčiau ir sklandžiau. Visų prima todėl, kad organizacija atsako už asmenų pasirengimą įvaikinti, ji nuolat stebi šeimą įvaikinimo proceso metu. Po įvaikinimo organizacija stebi įvaikintų vaikų prisitaikymą šeimoje, rengia įvairaus pobūdžio susitikimus, diskusijas ir teikia grįžtamąją informaciją Įvaikinimo tarnybai. Ne visos užsienio valstybių centrinės valdžios institucijos yra pajėgios prisiimti tokią atsakomybę už įvaikinančius asmenis, todėl įvaikinimo procesas tampa per daug individualus, Įvaikinimo tarnybai tenka pasikliauti tik šeima iš pateiktų įvaikinimui dokumentų. Būtent taip „individualiai“ dėl įvaikinimo kreipiasi Prancūzijos piliečiai. Vokietijoje leidžiama „mišri“ sistema, t.y. pageidaujantys įvaikinti asmenys gali kreiptis arba per akredituotą įvaikinimo organizaciją, arba per centrinę savo gyvenamosios vietos įvaikinimo tarnybą. Tuo tarpu Italijoje, Švedijoje pageidaujantys įvaikinti asmenys turi kreiptis tik per akredituotą įvaikinimo organizaciją, kuri prisiima visą atsakomybę už šeimą įvaikinimo procese.

Kaip ir 2003 metais, daugiausia užsieniečių apskaitoje esančių šeimų pageidavo įvaikinti bet kokios lyties vieną iki 4-6 metų amžiaus vaiką su lengvais ar išgydomais sveikatos sutrikimais.

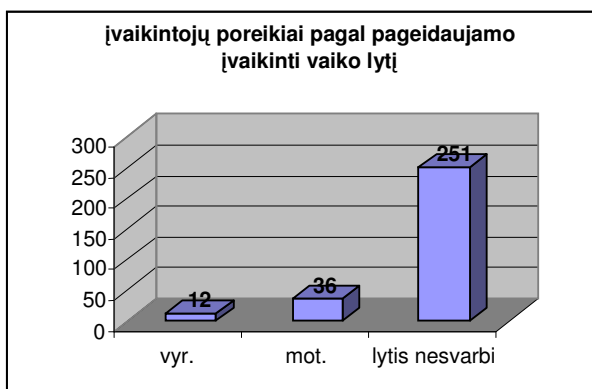

Diagrama Nr.8

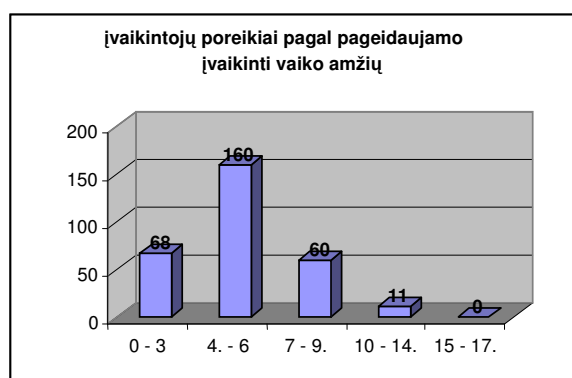

Diagrama Nr.9

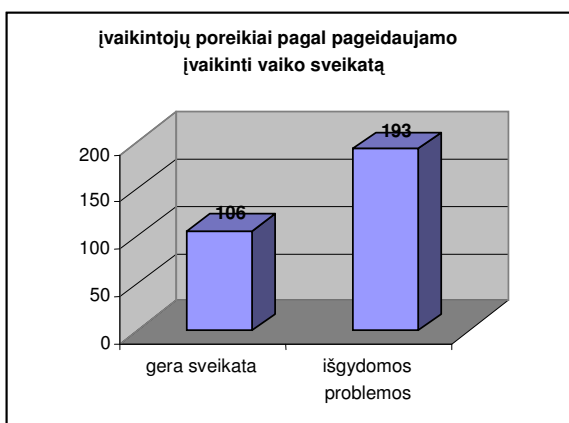

Diagrama Nr. 10

2004 metais žymiai išaugo asmenų, pageidaujančių įvaikinti geros sveikatos vaiką, skaičius. Iš 299 apskaitoje esančių šeimų, net **116** pageidauja įvaikinti sveiką vaiką. 2003 metų pabaigoje tokių šeimų buvo 71.

Taip pat išaugo ir užsieniečių, galinčių įvaikinti vyresnius vaikus, skaičius. Jei 2003 metų pabaigoje asmenų, pageidaujančių įvaikinti 7–10 metų vaikus, buvo 16, tai 2004 metų pabaigoje jau **60**. Tai ypač padeda įgyvendinti vaikų su specialiais poreikiais siūlymo įvaikinti programą, kai šeima yra surandama vyresnio amžiaus vaikui.

Tačiau užsienio piliečiams galimų siūlyti įvaikinti iki 4–5 metų amžiaus ir pakankamai geros sveikatos būklės vaikų skaičius nuolat mažėja, todėl įvaikinimo procesas užsienio piliečiams palaipsniui ilgėja ir tokios tendencijos išliks ateityje.

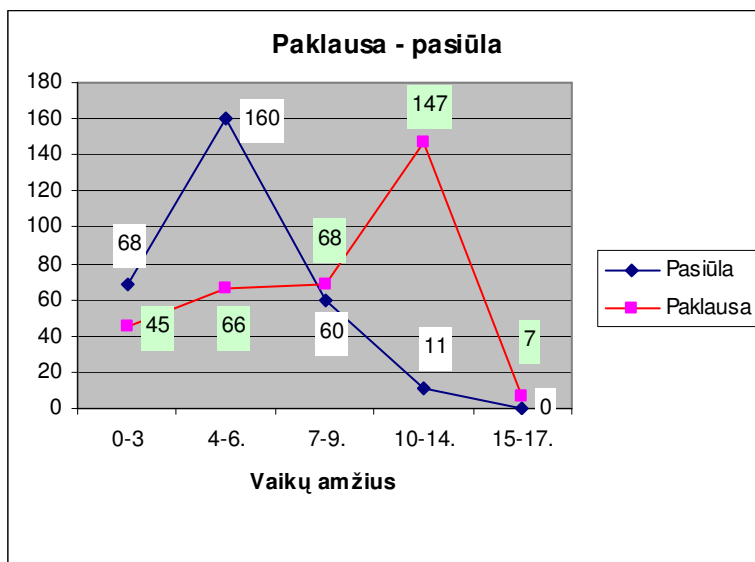

Diagrama Nr. 11

Kaip matome iš aukščiau pateiktos diagramos, daugiausia, net **160**, užsienio piliečių šeimų pageidauja įvaikinti vaikus nuo 4 iki 6 metų amžiaus. Tokio amžiaus galimų tarptautiniam įvaikinimui vaikų yra **66**. **28** iš jų jau pasiūlyti įvaikinti, kiti **38** turi rimtų sveikatos sutrikimų, todėl siūlomi įvaikinti pagal vaikų su specialiais poreikiais programą. 16 tokio amžiaus vaikų tarptautinio įvaikinimo klausimas dar sprendžiamas. **68** užsienio piliečių šeimos pageidauja įvaikinti vaikus iki 3 metų amžiaus. **19** vaikučių iki 3 metų yra pasiūlyti užsienio piliečiams, net **26** tokio amžiaus vaikai turi rimtų sveikatos sutrikimų ir yra siūlomi įvaikinti pagal vaikų su specialiais poreikiais programą. **15** tokio amžiaus vaikų tarptautinio įvaikinimo klausimas dar sprendžiamas. Vaikus nuo 7 iki 9 metų amžiaus pageidauja įvaikinti **60** šeimų, tokio amžiaus galimų tarptautiniam įvaikinimui yra **68** vaikai. Atrodytų, kad paklausa atitinka pasiūlą, tačiau **54** tokio amžiaus tarpsnio vaikai turi rimtų sveikatos sutrikimų, o šeima, sutikusi įvaikinti vyresnio amžiaus vaiką, dažniausiai pageidauja, kad jo sveikata būtų gera. **14** šio amžiaus grupės vaikų jau pasiūlyti įvaikinti, **10** tarptautinio įvaikinimo klausimas dar sprendžiamas. Užsienio valstybių piliečių apskaitoje **11** šeimų pageidauja įvaikinti vaikus nuo 10 iki 14 metų amžiaus. Iš jų **1** šeima pageidauja įvaikinti tokio amžiaus mergaitę iš vaikų su specialiais poreikiais sąrašo. **2** šeimos sutiko įvaikinti po vieną didelio amžiaus vaiką ir ruošia dokumentus teismui. **1** vienuolikos metų vaikas teismo nutartimi buvo perkeltas į Italijos piliečių šeimą bandomajam 6 mėnesių laikotarpiui iki įvaikinimo. **1** užsienio piliečių šeima sutiko įvaikinti 3 brolių/seserų grupę (1 vyresnio amžiaus vaiką ir 2 mažesnio amžiaus vaikus) iš specialiųjų poreikių sąrašo ir laukia teismo datos. **1** užsienio piliečių šeima norėjo įvaikinti 2 vyresnio amžiaus vaikus (brolių ir seserį). Teismas minėtos šeimos prašymo nepatenkino, nes posėdžio metu vienas iš vaikų neišreiškė nuomonės. **4** užsienio piliečių šeimos pageidauja įvaikinti po vieną geros sveikatos vaiką iki 10 metų amžiaus, **2** iš jų pageidauja mergaičių. **1** užsienio piliečių šeima pageidauja įvaikinti

konkretų vaiką iki 12 metų amžiaus, kuris neturi galimo įvaikinti vaiko statuso. Net **140** vaikų nuo 10 iki 14 metų yra siūlomi įvaikinti pagal vaikų su specialiais poreikiais programą, nes šeimų, norinčių įvaikinti vyresnius nei 10 metų vaikus, nėra.

2004 metais iš Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienio valstybėse, ir užsienio valstybių piliečių apskaitos buvo išbraukta **117** šeimų. Didžiąją dalį išbrauktų šeimų sudarė Prancūzijos piliečiai – **40**, Italijos – **35**, JAV – **24**, Švedijos – **9**, Vokietijos – **5**, Australijos – **2**, Ispanijos – **1**, Lenkijos – **1**. Šeimos buvo išbrauktos dėl šių priežasčių:

1. įvaikino vaiką Lietuvoje (**72** šeimos);
2. informavo, kad įsivaikino vaiką kitoje užsienio valstybėje arba dėl pasikeitusios šeimyninės padėties (išsituokė arba susilaukė savo biologinių vaikų) (**21** šeima);
3. **12** šeimos neatsakė į Įvaikinimo tarnybos siųstus kontrolinius laiškus, kuriuose buvo informuotos apie trūkstamus ar reikalingus atnaujinti dokumentus;
4. **11** šeimai baigėsi jos šalies kompetentingos institucijos išduoto leidimo įvaikinti vaiką galiojimo terminas;
5. **1** šeima dėl susiklosčiusių šeimyninių aplinkybių, kurių neketina spręsti ar keisti.

10 iš **117** išbrauktų užsienio valstybių piliečių šeimų į apskaitą buvo įrašytos 2004 metais. Iš jų **7** įvaikino specialiųjų poreikių turinčius vaikus, **2** įvaikinusios šeimos buvo lietuvių kilmės, **1** šeima įvaikino vaiką kitoje šalyje.

IV. IVAIKINIMAS 2004 METAIS

Įvaikinimo tarnybos misija yra efektyviai organizuoti ikiteisminį įvaikinimo procesą, užtikrinti, kad kuo didesniai skaičiai be tėvų globos likusių vaikų, augančių globos institucijose, būtų rastos šeimos, kurios juos įvaikintų. 2004 metais buvo įvaikinti **297** vaikai. Iš jų Lietuvos Respublikos piliečiai įvaikino **194** vaikus, užsienio piliečiai – **103** be tėvų globos likusius vaikus.

IV.1. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems Lietuvoje

2004 metais Lietuvos Respublikos piliečiai įvaikino **93** be tėvų globos likusius vaikus, t.y. net 1/3 daugiau nei 2003 metais. 2004 metais **101** vaiką įvaikino vaiko biologinio tėvo ar motinos sutuoktinis, kas yra dvigubai daugiau nei 2003 metais. Lyginant 2003 metų ir 2004 metų duomenis matome, kad išaugo tiek be tėvų globos likusių įvaikintų vaikų skaičius, tiek vaiko biologinio tėvo ar motinos sutuoktinio įvaikintų vaikų skaičius.

2004 metais **93** Lietuvos Respublikos piliečių šeimos įvaikino **93** vaikus. Kaip ir 2003 metais puse jų, **49** šeimos, įvaikino vaikus, kuriuos iki įvaikinimo globojo. **44** šeimos įvaikino vaikus, augusius vaikų globos institucijose. Iš jų **11** iš Šiaulių apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namų, **10** – iš Klaipėdos apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namų, **8** – iš Vilniaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namų, **4** – iš Alytaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namų, po **2** – iš Kauno vaiko raidos klinikos “Lopšelis”, Mažeikių vaikų globos namų, Viešvilės vaikų globos namų, po **1** – iš Grūžių vaikų globos namų, Klaipėdos vaikų globos namų “Smiltelė”, Tauragės vaikų globos namų “Šaltinėlis”, Raseinių lopšelio-darželio “Liepaitė” ir Kretingos socialinių paslaugų centro Vaikų skyriaus.

2004 metais **4** be tėvų globos likusius vaikus įvaikino nesantys santuokoje asmenys, iš jų **1** prieš tai globojo įvaikintą vaiką.

Daugiausia šeimų įvaikino iš Kauno, Vilniaus, Klaipėdos miestų. Po kelias įvaikintojų šeimas parengė Kretingos rajono, Mažeikių rajono, Šiaulių miesto ir rajono savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos.

Rajonas/miestas	Įvaikintojai						VTAT priklausiusių įvaikintų vaikų amžius					
	Įš viso	Šeima	Nesantys santuokoje	Giminaičiai	Šeima (globėjai)	Nesantys santuokoje (globėjai)	0-3	4-6	7-9.	10-14.	15-17.	Įš viso
Įš VISO:	93	41	3	0	48	1	69	17	6	1	0	93
Akmenės r.	1	1										
Alytaus m.	2	1	1									
Alytaus r.												
Anykščių r.												
Birštono m.												
Biržų r.	2				2		1	1				2
Druskininkų m.												
Elektrėnų r.							1					1
Ignalinos r.												
Jonavos r.												
Joniškio r.												
Jurbarko r.							1	1				2
Kaišiadorių r.												
Kalvarijos sav.							1					1

Kauno m.	25	1			24		16	4	4			24
Kauno r.	1				1		1		1			2
Kazlų Rūdos s.							1					1
Kelmės r.							1					1
Kėdainių r.	1				1		1					1
Klaipėdos m.	9	6	1		2		9	2				11
Klaipėdos r.	2	1			1					1		1
Kretingos r.	3	3					1					1
Kupiškio r.												
Lazdijų r.	1	1										
Mažeikių r.	5	5					3					3
Marijampolės	2	2					2					2
Molėtų r.												
Neringos m.												
Pagėgių sav.												
Pakruojo r.												
Palangos m.	1					1			1			1
Panevėžio m.												
Panevėžio r.	1				1		1					1
Pasvalio r.								1				1
Plungės r.	1				1		1					1
Prienų r.							1					1
Radviliškio r.	3	3					2					2
Raseinių r.							1					1
Rietavo sav.												
Rokiškio r.	1				1			1				1
Skuodo r.	2	1			1			1				1
Šakių r.	1	1										
Šalčininkų r.												
Šiaulių m.	6	3			3		5	1				6
Šiaulių r.	1	1					5					5
Šilalės r.	1	1						1				1
Šilutės r.	1				1		1					1
Širvintų r.												
Švenčionių r.												
Tauragės r.	1	1					1					1
Telšių r.												

Trakų r.											
Ukmergės r.	2	1			1			1			1
Utenos r.	1	1									
Varėnos r.											
Vilkaviškio r.	1	1									
Vilniaus m.	13	6	1		6		11	2			13
Vilniaus r.	1				1			1			1
Visagino m.	1				1		1				1
Zarasų r.											

Lentelė Nr. 10

Kaip ir 2003 metais, Lietuvos Respublikos piliečiai daugiausia įvaikino 3 mėn. – 3 metų amžiaus vaikų (69 vaikai). Iš 93 Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų **3** yra pamestinukai, **54** – abiemis ar vienam iš tėvų neterminuotai apribota tėvų valdžia, **35** – tėvai ar vienas iš tėvų yra davę teismo nutartimi patvirtintą sutikimą įvaikinti vaiką, **1** – vieniša motina mirusi ir globėja davusi sutikimą įvaikinti vaiką. Lietuvos Respublikos piliečiai 2004 metais įvaikino **38** berniukus ir **55** mergaites. Diagramoje Nr. 12 pateikiamas LR piliečių įvaikintų vaikų skaičius pagal vaiko lytį ir amžių.

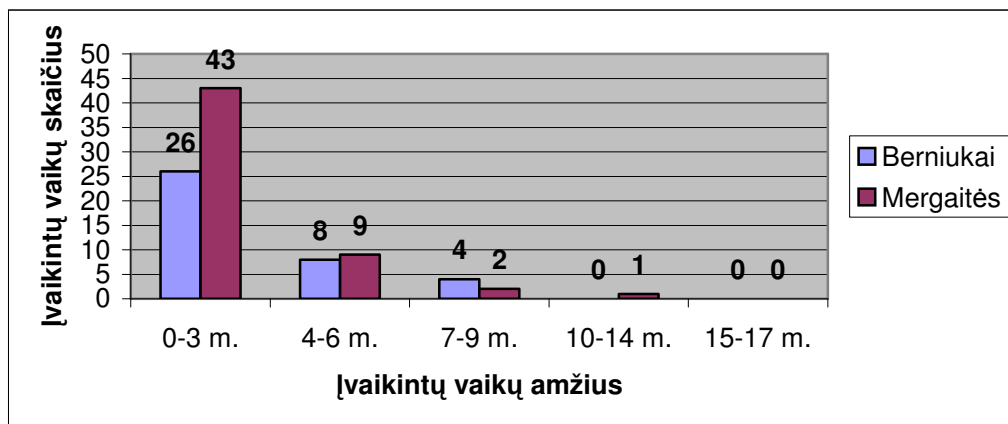

Diagrama Nr. 12

Taigi Lietuvoje vis dar populiarsnės yra mergaitės, jų įvaikinta net 17 daugiau nei berniukų. Didžiosios dalies Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų tėvams ar turimam vienam iš tėvų yra neterminuotai apribota tėvų valdžia. Vis dėlto net 1/3 Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų biologiniai tėvai davė sutikimus įvaikinti. Žinoma, šie vaikai buvo iki 1-2 metų amžiaus.

49 šeimos, kurios įvaikino 2004 metais, prieš tai kurį laiką globojo įvaikintus vaikus (1 šeima nuo 1996 m., 3 – nuo 1997 m., 1 – nuo 1998 m., 4 – nuo 1999 m., 6 – nuo 2001 m., 4 – nuo 2002 m., 14 – nuo 2003 m., 16 – nuo 2004 m.). Visi vyresni įvaikinti vaikai prieš tai buvo

globojami. Diagramoje Nr. 13 atsispindi įvaikintų vaikų, kurie prieš tai buvo globojami įvaikintojų šeimoje, ir įvaikintų vaikų, kuriems globa nebuvo nustatyta, amžius.

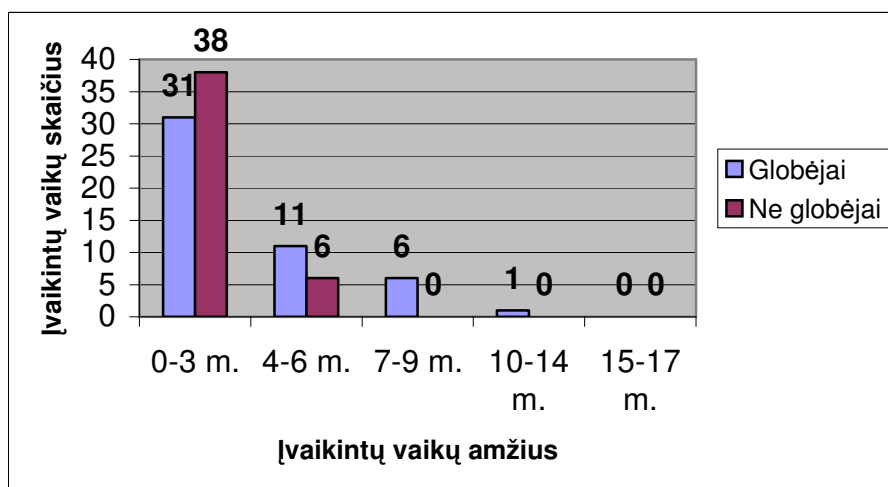

Diagrama Nr. 13

Daugiausiai Lietuvos Respublikos piliečių šeimų, įvaikinusių vaikus 2004 metais, į pageidaujantių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių apskaitą buvo įtrauktos 2004 metais (60 šeimų). 27 šeimos į apskaitą buvo įtrauktos 2003 metais, po 3 šeimas – 2002 ir 2000 metais. Tačiau tai nereiškia, kad įvaikinimo procesas trunka dvejus ar daugiau metų. Visos trys šeimos, kurios į apskaitą buvo įtrauktos 2000 metais, globojo vaikus, tačiau norėjo likti apskaitoje (atitinkamai 2002 metais įtrauktos – 2 šeimos globojo, 2003 metais įtrauktos – 18 globojo).

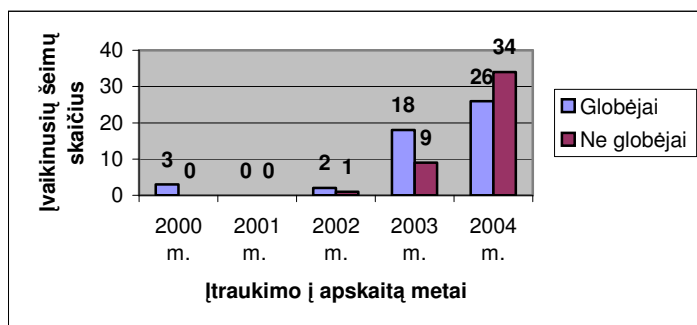

Diagrama Nr. 14

Nors viena pagrindinių priežasčių, skatinančių asmenis įvaikinti, yra negalėjimas susilaukti biologinių vaikų, net 12 iš 93 įvaikinusių Lietuvos Respublikos piliečių šeimų, jau augino biologinius, 7 – savo sutuoktinio vaikus ir 1 šeima – įvaikintą mažylį.

2004 metais 101 vaiką įvaikino vieno iš vaiko biologinių tėvų sutuoktinis. Lentelėje Nr. 11 pateikiamas vieno iš vaiko biologinių tėvų sutuoktinio įvaikintų vaikų skaičius ir įvaikinusių asmenų skaičius pagal VTAT.

Rajonas/miestas	Ivaikintųjų (sutuoktinių) skaičius	Vaikų skaičius
IŠ VISO:	90	101
Akmenės r.		
Alytaus m.	1	1
Alytaus r.		
Anykščių r.		
Birštono m.		
Biržų r.	1	1
Druskininkų m.	1	1
Elektrėnų r.	1	1
Ignalinos r.		
Jonavos r.	2	2
Joniškio r.	2	3
Jurbarko r.	2	2
Kaišiadorių r.		
Kalvarijos sav.		
Kauno m.	10	11
Kauno r.		
Kazlų Rūdos s.		
Kelmės r.	1	1
Kėdainių r.	1	1
Klaipėdos m.	8	8
Klaipėdos r.		
Kretingos r.	1	1
Kupiškio r.	1	2
Lazdijų r.	1	1
Mažeikių r.	1	1
Marijampolės	1	1
Molėtų r.		
Neringos m.		
Pagėgių sav.		
Pakruojo r.	1	1
Palangos m.	2	2
Panevėžio m.	6	6
Panevėžio r.		
Pasvalio r.		
Plungės r.	3	3
Prienų r.	1	1
Radviliškio r.	2	4
Raseinių r.		

Rietavo sav.		
Rokiškio r.	1	1
Skuodo r.	2	3
Šakių r.		
Šalčininkų r.	2	3
Šiaulių m.	8	9
Šiaulių r.		
Šilalės r.	1	1
Šilutės r.	1	1
Širvintų r.	1	1
Švenčionių r.	1	1
Tauragės r.	3	3
Telšių r.	1	2
Trakų r.	1	1
Ukmergės r.	2	3
Utenos r.	1	1
Varėnos r.		
Vilkaviškio r.		
Vilniaus m.	13	14
Vilniaus r.		
Visagino m.	2	2
Zarasų r.		

Lentelė Nr. 11

IV.2. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, ir užsieniečiams

2004 metais **72** užsienio piliečių šeimos įvaikino **103** vaikus, iš jų **63** berniukus, **40** mergaičių. 2003 metais 72 užsienio piliečių šeimos įvaikino 104 vaikus. Taigi užsienio piliečiams įvaikintų vaikų skaičius nepakito, tačiau 2004 metais užsienio valstybių piliečiai įvaikino daugiau vyresnio amžiaus vaikų. Tad, kaip ir 2003 metais, pastebimas užsieniečių įvaikinamų vaikų amžiaus augimas. 2004 metais perpus mažiau užsienio valstybių piliečiai įvaikino vaikų iki 3 metų amžiaus, beveik dvigubai išaugo 4-6 metų amžiaus įvaikintų vaikų skaičius. Lygiai tokį pat pageidaujamų įvaikinti vaikų amžiaus pasisikirstymą matome ir norinčių įvaikinti užsieniečių apskaitoje esančių asmenų.

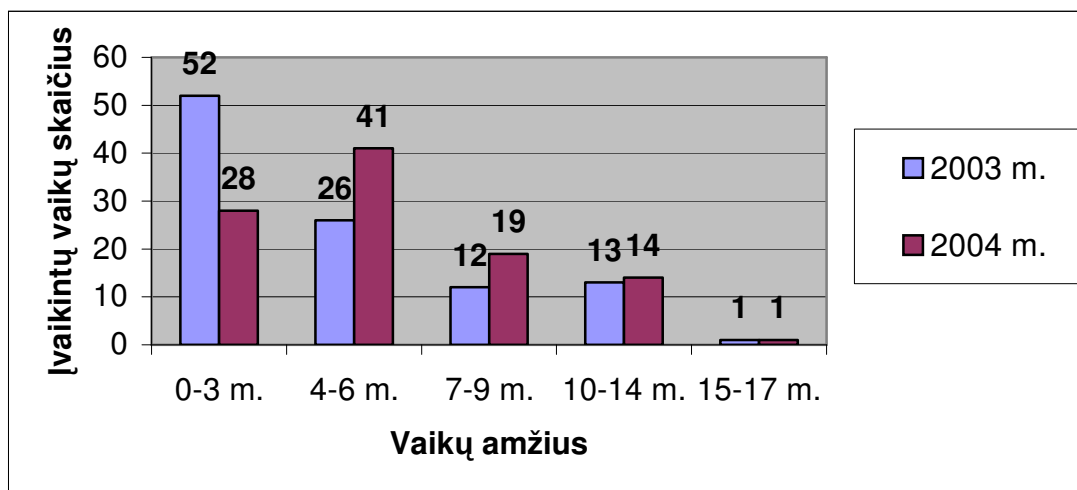

Diagrama Nr. 15

Ataskaitiniu laikotarpiu dvigubai daugiau vaikų nei 2003 metais įvaikino Italijos piliečiai. Prancūzijos piliečių įvaikintų vaikų skaičius perpus sumažėjo, o JAV piliečiai, kaip ir 2003 metais, įvaikino tiek pat mažylių. Net pusė Italijos piliečių įvaikintų vaikų yra vyresni nei 7 metų amžiaus. Daugiausia vaikų iki 3 metų amžiaus įvaikino JAV gyvenančios šeimos, iš kurių 5 yra lietuvių kilmės. Lentelėje Nr. 12 pateikiamas įvaikintų vaikų pasiskirstymas pagal šalis, lyginant su 2003 metų duomenimis.

Eil. Nr.	Valstybė	Įvaikinti vaikai		Įvaikinusių asmenų sk.		Įvaikintų vaikų amžius									
						0-3 m.		4-6 m.		7-9 m.		10-14 m.		15-17 m.	
		2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
	Iš viso:	104	103	72	72	52	28	26	41	12	19	13	14	1	1
1.	JAV	26	25	19	16	13	12	7	9	3	3	2	1	1	
2.	Prancūzija	43	25	31	19	25	7	11	11	5	4	2	3		
3.	Italija	22	40	12	27	4	5	5	12	4	12	9	10		1
4.	Vokietija	9		6		7		2							
5.	Švedija	3	8	3	7	2	2	1	6						
6.	Australija		4		2		1		3						
7.	Ispanija		1		1		1								
8.	Brazilija	1		1		1									

Lentelė Nr. 12

2004 metais iš **103** įvaikintų vaikų **38** vaikas buvo įvaikintas pagal specialiųjų poreikių programą, iš jų: **8** vaikai vyresni nei aštuonerių metų amžiaus, **10** – turintys rimtų sveikatos sutrikimų, **21** – vaikai iš didelių brolių, seserų grupių. 2004 metais užsienio piliečiai įvaikino 2 penkių brolių, seserų grupes, 2 keturių brolių, seserų grupes ir 5 trijų brolių, seserų grupes. 2004 metais, kaip ir anksčiau, daugiausia vaikų yra įvaikinti po vieną, tačiau ataskaitiniu laikotarpiu gerokai išaugo ir šeimų, įvaikinusių po tris vaikus, skaičius. Taigi 2004 metais **6**

užsienio piliečių šeimos įvaikino po tris vaikus, **19** – po du vaikus, **47** – po vieną. Iš **72** 2004 metais įvaikinusių šeimų **3** šeimos yra lietuvių kilmės, **2** šeimų vienas iš sutuoktinių turi Lietuvos Respublikos pilietybę, **1** šeima – Lietuvos Respublikos piliečiai, gyvenantys užsienyje. Įvaikinimo tarnyba Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems užsienyje, taip pat lietuvių kilmės užsienio valstybių piliečiams, galintiems išsaugoti įvaikinto vaiko gimtąją kalbą, auklėjimo tęstinumą, kultūrinį ir etninį paveldimumą suteikia pirmenybę įvaikinti. Tokie asmenys dažniausiai įvaikina vieną – du vaikus iki penkerių metų amžiaus su lengvais, išgydomais sveikatos sutrikimais.

Atsižvelgiant į užsienio valstybių piliečių įvaikintų vaikų amžių, didžioji jų dalis augo vaikų globos namuose. Iš **103** užsienio piliečiams įvaikintų vaikų **6** augo Vilniaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, **5** – Alytaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, **12** – Klaipėdos apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, **2** – Šiaulių apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, **11** – Kauno vaiko raidos klinikoje “Lopšelis”, **65** – įvairių Lietuvos miestų, rajonų vaikų globos namuose, **1** vaikas – šeimynoje, **1** vaikas iki įvaikinimo buvo globojamas įvaikintojų šeimoje.

2004 metais vienas vaikas teismo nutartimi buvo perkeltas bandomajam 6 mėnesių laikotarpiui iki įvaikinimo į Italijos piliečių šeimą.

Iš 2004 metais įvaikinusių užsienio piliečių šeimų **11** šeimų į užsienio piliečių, pageidaujančių įvaikinti Lietuvoje, sąrašą buvo įtrauktos 2004 metais, **24** – 2003 metais, **28** – 2002 metais, **5** – 2001 metais, **3** – 2000 metais ir **1** – 1998 metais. Galimo įvaikinti vaiko pasiūlymo laukimo trukmė priklauso nuo šeimos pageidavimo. Šeimoms, pasirengusioms įvaikinti vaikus su rimtais sveikatos sutrikimais, vaikus iš didelių brolių, seserų grupių bei vyresnio amžiaus vaikus, paprastai galimas įvaikinti vaikas pasiūlomas greičiau nei šeimoms, pageidaujančios įvaikinti mažesnius geros sveikatos vaikus.

V. BENDRADARBIAVIMAS SU SAVIVALDYBIŲ VAIKO TEISIŲ APSAUGOS TARNYBOMIS IR VAIKŲ GLOBOS INSTITUCIJOMIS

Kaip jau buvo minėta, įvaikinimo tarnybos tikslas – siekti, kad kuo daugiau be tėvų globos likusių vaikų būtų įvaikinti. Tačiau šis tikslas gali būti pasiektas tik glaudžiai bendradarbiaujant su savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybomis, vaikų globos institucijomis ir kitomis kompetentingomis tarnybomis. Per pastaruosius ketverius metus tarp įvaikinimo tarnybos ir aukščiau išvardintų institucijų užsimezgė glaudus bendradarbiavimas. Įvaikinimo tarnyba, siekdama, kad ir toliau ikiteisminis įvaikinimo procesas vyktų sklandžiai ir skaidriai, savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų kompetentingiems darbuotojams

nuolat organizuoja mokymus ir seminarus. 2004 metais į juos buvo kviečiami ir vaikų globos institucijų darbuotojai.

2004 metais Įvaikinimo tarnyba surengė 3 pasitarimus su savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų ir vaikų globos institucijų darbuotojais:

1. 2004 m. kovo 23 d. Vilniuje;
2. 2004 m. kovo 25 d. Kaune;
3. 2004 m. kovo 29 d. Klaipėdoje.

Šių susitikimų metu buvo aptarti 2003 metų veiklos rezultatai, galimų įvaikinti vaikų bei LR piliečių, norinčių įvaikinti vaiką, apskaitos bei problemos, kylančios organizuojant ikiteisminę įvaikinimo procedūrą. Buvo akcentuota, kad nėra glaudaus vaiko teisių apsaugos tarnybų ir vaikų globos institucijų bendradarbiavimo, tarnybos vangiai sprendžia vaikų globos institucijose augančių vaikų klausimus. Vaikų globos institucijų atstovai supažindino vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojus su savo veiklos specifika ir taip pat pabrėžė, kad yra labai svarbu kiek įmanoma greičiau sutvarkyti vaikų statusą. Jie nurodė, kad sprendžiant klausimą dėl tolimesnio vaiko gyvenimo (grąžinant vaiką biologiniams tėvams, steigiant globą šeimoje), vaiko teisių apsaugos darbuotojai dažniausiai neatsižvelgia į kūdikių namų specialistų rekomendacijas, kuriose nurodoma, kas konkrečiam vaikui yra geriausia. Susitikimuose taip pat dalyvavo apylinkių teismų teisėjai (Vilniuje – Vilniaus m. 3-ios apylinkės teismo teisėja A.Šimaitienė, Kaune – Kauno m. apylinkės teismo teisėjos D.Burdulienė ir J.Dervinskienė, Klaipėdoje – Kretingos rajono apylinkės teismo pirmininkas S.Katauskas). Teisėjai atsakė į susitikime dalyvavusių savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojų klausimus, susijusius su dokumentų teismui rengimu, dalyvavimu teismo procese, šeimos teisinius santykius reglamentuojančių įstatymų taikymo praktikoje problemas ir pan.

2004 m. gegužės 10-14 dienomis buvo praversti mokymai 13 socialinių darbuotojų, atrinktų pagal darbo patirtį bei geografinį principą, iš įvairių Lietuvos miestų ir rajonų. 2 dalių mokymus – įvaikintojų ruošimas grupėje (kaip skatinti asmenis, norinčius įvaikinti, dalyvauti susitikimuose grupėse, kaip praversti tokio pobūdžio susitikimus, kokius klausimus būtina aptarti šių susitikimų metu) ir įvaikintojų ruošimas individualiai (kaip ruošti šeimas globoti su tikslu įvaikinti dar negalimą įvaikint vaiką, kaip iškelti įvaikinimo privalumus, nuspręsti, kas geriausiai atiktų vaiko interesus – globa ar įvaikinimas, kokioje šeimoje ir pan.) – vedė Kanados Kvebeko provincijos socialiniai darbuotojai.

Išklause mokymus socialiniai darbuotojai kartu su lektoriais iš Kanados 2004 m. gegužės 16-18 dienomis Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje pristatė Įvaikinimo tarnybos ir Kanados Kvebeko provincijos Sveikatos ir Socialinės apsaugos ministerijos tarptautinio

įvaikinimo sekretoriato projektą „Visų pirma pagalba Lietuvos vaikams“ ir supažindino miestų (rajonų) savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojus su mokymų medžiaga, pagrindiniais įvaikintųjų pasirengimo patikrinimo ir paruošimo įvaikinti principais.

Išklausę mokymus 13 socialinių darbuotojų sudarė darbo grupę, kuri kartu su Įvaikinimo tarnyba parengė atestuotą socialinių darbuotojų mokymo programą, įvaikintųjų mokymo programas.

2004 m. lapkričio 30 d. įvyko susitikimas-diskusija „Likusių be tėvų globos vaikų teisių ir interesų apsauga“, kuriame buvo aptartos aktualios problemos, kylančios sprendžiant be tėvų globos likusių vaikų globos ir įvaikinimo klausimus. Renginyje dalyvavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos šeimos, vaikų ir jaunimo departamento Vaikų ir jaunimo skyriaus darbuotojai A.Mikalauskaitė ir R.Černiauskas, Lietuvos Aukščiausiojo teismo teisėja J.Stripeikienė, vaikų psichiatrė S.Povilėnaitė, visuomeninės organizacijos SOTAS atstovė M.Einorienė, Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pilietybės reikalų skyriaus vedėja D.Vežikauskaitė, pasų skyriaus vedėja D.Mataravičienė, užsieniečių reikalų skyriaus vedėjas A.Turčinas, teisės ir tarptautinių ryšių skyriaus vedėja T.Korsakienė ir miestų (rajonų) savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų bei vaikų globos institucijų darbuotojai. Šiame susitikime kalbėjusi Lietuvos Aukščiausiojo teismo teisėja atsakė į vaiko teisių apsaugos tarnybų atstovų užduotus klausimus apie įvaikinimą ir globą. Diskusijos dalyviams domino vaiko gyvenamosios vietos, jo turto administravimo, tėvų valdžios ribojimo ir kiti klausimai. Migracijos departamento darbuotojai iškėlė labai opią visiems problemą – vaiko pilietybės klausimą. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-09-10 nutarimu Nr. 1422 patvirtintos Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarkos 14 punktą apie kiekvieną galimą įvaikinti vaiką Įvaikinimo tarnybos sudaromame sąraše turi būti nurodyti ir duomenys apie vaiko pilietybę. Nežiūrint to, tik nedaugelis vaikų globos institucijose gyvenančių vaikų turi Lietuvos Respublikos pilietybę patvirtinančius dokumentus (Lietuvos Respublikos piliečio pasą ar asmens tapatybės kortelę), užsienio valstybės pilietybę ar asmens be pilietybės statusą patvirtinančius dokumentus. Dėl šios priežasties po įvaikinimo įvaikintojams, užsienio valstybių piliečiams, kyla nemažai problemų tvarkant įvaikintų vaikų išvykimui iš Lietuvos Respublikos reikalingus dokumentus. Pagal Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo taisyklių 45 punktą 18 metų neturinčių asmenų prašymus suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę, įgyvendinti teisę į Lietuvos Respublikos pilietybę, atsisakyti Lietuvos Respublikos pilietybės, ją grąžinti ar palikti paduoda jų atstovai pagal įstatymą. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.240 straipsnis nurodo, kad globėjas ir rūpintojas yra savo globotinių atstovas pagal įstatymą. Vaikų, gyvenančių vaikų globos institucijoje, globėjas yra vaikų globos institucija, kurioje vaikas gyvena. Globėjas skiriamas arba savivaldybės mero

potvarkiu, jei nustatoma laikinoji vaiko globa, arba teismo sprendimu (nutartimi), jeigu nustatoma vaiko nuolatinė globa. Taigi pagal Lietuvos Respublikos įstatymus tik vaikų globos institucija turi teisę kreiptis į kompetentingas institucijas su prašymu įgyvendinti jų globoje augančio vaiko teisę į pilietybę. Tais atvejais, kai vaiko pilietybės klausimas nėra išspręstas, po teismo sprendimo įvaikinti išsigaliojimo vaiko įstatymiais atstovais tapę tėvai užuot kartu su įvaikiu vykę į užsienio valstybę – būsimą nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą, turi likti Lietuvoje ir kreiptis į kompetentingas institucijas dėl atitinkamų dokumentų išdavimo. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 3 straipsnis nurodo, kad teisėti vaiko atstovai privalo rūpintis vaiku, jį auklėti, globoti, jam atstovauti, ginti jo teises ir teisėtus interesus. Vaiko teisė į pilietybę yra viena iš Lietuvos Respublikos įstatymų saugojamų vaiko teisių į individualybę ir jos išsaugojimą (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 9 str.). Atsižvelgiant į tai, vaiko globėjas turi užtikrinti ne tik vaiko teises gyventi, augti, būti sveikam, bet ir ginti vaiko teisę į pilietybę.

Kaip jau buvo minėta, vienas iš Įvaikinimo tarnybos tikslų – palaikyti glaudžius ryšius ne tik su savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybomis, bet ir su vaikų globos institucijomis. Todėl 2004 metais Įvaikinimo tarnybos darbuotojai lankėsi Kauno vaiko raidos klinikoje “Lopšelis”, Klaipėdos, Šiaulių, Vilniaus, Alytaus apskričių sutrikusio vystymosi kūdikių namuose. Šių vizitų metu buvo aptartos ikiteisminio įvaikinimo organizavimo problemos, duomenų pateikimo apie galimus įvaikinti vaikus svarba.

Sklandžiai vykstantis ikiteisminio įvaikinimo procesas patvirtina, kad Įvaikinimo tarnybos, savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybos ir vaikų globos institucijų bendradarbiavimas stiprėja, visais atvejais siekiama rasti ir priimti tokį sprendimą, kuris geriausiai atitiktų konkretaus vaiko interesus ir teises.

VI. BENDRADARBIAVIMAS SU UŽSIENIO VALSTYBIŲ ĮVAIKINIMO INSTITUCIJOMIS

Įvaikinimo tarnyba yra atsakinga už ikiteisminio įvaikinimo užsienio piliečiams organizavimą ir vykdo jai Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos deleguotas centrinės valdžios institucijos funkcijas, numatytas Hagos konvencijoje. Įvaikinimo tarnyba, siekianti užtikrinti sklandų ir skaidrų ikiteisminių įvaikinimo procedūrų užsienio piliečiams vykdymą, glaudžiai bendradarbiauja su užsienio valstybių kompetentingomis institucijomis. Dėl 2003 metais pradėto rengti įgaliojimų užsienio valstybių organizacijoms veikti tarptautinio įvaikinimo srityje Lietuvos Respublikoje suteikimo tvarkos projekto 2004 metų pradžioje

buvo sudarytas bendradarbiavimo susitarimai tik su Kanados Kvebeko provincijos akredituota įvaikinimo organizacija „Enfants Sans Frontier“ bei Tarptautinio įvaikinimo sekretoriatu.

2004 metais buvo peržiūrėti dvišalio bendradarbiavimo susitarimai su Italijos, Vokietijos, Prancūzijos, Švedijos, Australijos, Ispanijos ir JAV akredituotomis įvaikinimo asociacijomis. Siekiant greitesnės įvaikinimo užsienio valstybių piliečiams procedūros, buvo pateikti tokie pasiūlymai:

- per 30 dienų šeimai nepateikus savo atsakymo dėl pasiūlyto įvaikinti vaiko, šis vaikas būtų siūlomas įvaikinti kitai šeimai apie tai informavus organizacijos atstovą.;

- esant būsimųjų tėvių sutikimui įvaikinti vaiką ir Įvaikinimo tarnybos leidimui tęsti įvaikinimo procedūrą, akredituota įvaikinimo organizacija turi išduoti atstovaujamai šeimai patvirtinimą, kad įvaikinimo procedūra gali būti tęsiama ir kad įvaikintam vaikui yra ar bus išduotas leidimas įvažiuoti į šalį, iki tol, kol bus pateikti šeimos dokumentai Vilniaus apygardos teismui;

- jei šeima, sutikusi įvaikinti pasiūlytą vaiką, per 2 mėnesius nesikreipia į Vilniaus apygardos teismą su pareiškimu įvaikinti, jai pasiūlytas vaikas įstatymų nustatyta tvarka yra siūlomas įvaikinti kitoms šeimoms apie tai informavus šeimai atstovaujančią užsienio valstybės įvaikinimo organizaciją;

- šeimai 3 kartus atsisakius įvaikinti siūlomus vaikus, užsienio valstybės įvaikinimo organizacija, atstovaujanti šeimai, privalo atlikti pakartotinį šeimos pasirengimo įvaikinti patikrinimą, kad būtų išsiaiškinta šeimos motyvacija įvaikinti bei kitos svarbios aplinkybės;

- ieškant būsimųjų tėvių didelių brolių ir seserų grupių vaikams, labai svarbu išsiaiškinti, ar šeimos iš tikrųjų supranta tokio įvaikinimo specifiką ir būtinybę ateityje palaikyti brolių, seserų tarpusavio santykius. Tad, remiantis kai kuriais pastarųjų metų įvaikinimo atvejais, brolių ir seserų grupėms reiktų parinkti panašaus amžiaus, socialinės grupės ir turtinės padėties šeimas;

- itin aktualus klausimas, sprendžiant vyresnių vaikų ir vaikų iš didelių brolių seserų grupių įvaikinimo klausimą, yra jų psichologinis pasirengimas būti įvaikintiems. Prieš pradėdama tarptautinio įvaikinimo procedūrą Įvaikinimo tarnyba visada išsiaiškina vaikų nuomonę dėl įvaikinimo, jų santykius su juos lankančiais asmenimis, broliais, seserimis ir t.t., tačiau ne visada ši informacija būna tiksli ir išsami. Dažnai vaikams net nėra paaiškinama, kas tai yra įvaikinimas. Tai lemia vaikų globos institucijų, kuriose auga vaikai, darbuotojų kompetencija, požiūris į tarptautinį įvaikinimą, vaikų elgesio ir nuomonės nepastovumas bei kitos panašios aplinkybės. Tad užsienio valstybių įvaikinimo organizacijoms siūloma, bendradarbiaujant su Įvaikinimo tarnyba, pasirūpinti psichologo konsultacijomis vyresnio amžiaus vaikams.

Tokie tarptautinio įvaikinimo procedūros patikslinimai leistų efektyviau ir operatyviau surasti būsimųjų tėvių šeimas to laukiantiems vaikams.

2004 m. kovo mėn. įvyko susitikimas su Latvijos vaikų ir šeimos reikalų ministerijos įvaikinimo skyriaus darbuotojais, kurio metu aptartos įvaikinimo procedūros šalyse, kylančios problemos, nacionalinio įvaikinimo skatinimo priemonės ir ateities perspektyvos. Latvijos patirtis – šalyje mokamos įvaikintojams vienkartinės išmokos įvaikinus vaiką ir suteikiamos šeimai vaiko priežiūros atostogos – paskatino įvaikinimo tarnybą imtis atitinkamų priemonių, kuriomis siekiama suteikti daugiau socialinių garantijų įvaikinusioms šeimoms.

2004 m. rugpjūčio 6 d. įvyko susitikimas su užsienio valstybių akredituotų įvaikinimo organizacijų, vykdančių tarptautinį įvaikinimą Lietuvoje, atstovais. Aptarti įvaikinimo organizavimo klausimai, kylančios problemos ruošiant pageidaujančias įvaikinti šeimas, siūlant galimus įvaikinti vaikus, bendradarbiavimo aktualijos. Tai buvo pirmasis tokio pobūdžio susitikimas su visomis Lietuvoje dirbančiomis organizacijomis. Šio susitikimo metu organizacijų atstovai pasikeitė darbo patirtimi, palygino darbo metodus ir priemones bei pasiektus rezultatus, užmezgė kontaktus.

2004 m. vasario 22–29 d. Įvaikinimo tarnybos atstovė lankėsi Kanadoje, kur kartu su Kvebeko sveikatos ir socialinės apsaugos ministerijos tarptautinio įvaikinimo sekretoriatu patvirtino bendrą projektą „Visų pirma pagalba Lietuvos vaikams“ ir parengė bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje susitarimą. Projektas – tai 2 dalių mokymai Lietuvos socialiniams darbuotojams. Pirmoji dalis – įvaikintojų ruošimas grupėje (kaip skatinti asmenis, norinčius įvaikinti, dalyvauti susitikimuose grupėse, kaip praveisti tokio pobūdžio susitikimus, kokius klausimus būtina aptarti šių susitikimų metu), antroji dalis – įvaikintojų ruošimas individualiai (kaip ruošti šeimas globoti su tikslu įvaikinti dar negalimą įvaikinti vaiką, kaip iškelti įvaikinimo privalumus, nuspręsti, kas geriausiai atiktų vaiko interesus – globa ar įvaikinimas, kokioje šeimoje ir pan.). 2004 m. gegužės 10-18 dienomis šiuos mokymus vedė Kvebeko socialiniai darbuotojai.

2004 m. balandžio 16–19 d. Įvaikinimo tarnybos atstovė dalyvavo Prancūzijos akredituotos įvaikinimo institucijos „Les Enfants de l'Esperance“ organizuotame įvaikintų vaikų susitikime, kurio metu taip pat buvo aptarti bendradarbiavimo, organizuojant tarptautinį įvaikinimą, klausimai.

2004 m. birželio 3–8 d. Įvaikinimo tarnybos atstovės dalyvavo Italijos akredituotos įvaikinimo institucijos organizuotame seminare „Tarp įvairių susitikimo būdų... Sūnaus, kuris atvyksta iš toli, dovana“, įvaikintų vaikų iš Lietuvos susitikime bei pasitarime su Italijos tarptautinio įvaikinimo komisijos prezidente dr. Carmela Cavallo. Pastarojo susitikimo metu buvo nuspręsta sustabdyti naujų Italijos piliečių bylų į Lietuvą siuntimą, vaikų su specialiais

poreikiais sąrašus perduoti centrinei institucijai, o ne kiekvienai Italijos akredituotai įvaikinimo organizacijai.

2004 m. liepos 28 d. – rugpjūčio 2 d. Įvaikinimo tarnybos atstovė dalyvavo Švedijos akredituotos įvaikinimo institucijos „Children above All – Adoptions“ organizuotame įvaikintų vaikų susitikime, kurio metu taip pat buvo aptarti bendradarbiavimo, organizuojant tarptautinį įvaikinimą, klausimai;

2004 m. rugsėjo 21–26 d. Rumunijoje Įvaikinimo tarnybos atstovė dalyvavo tarptautinėje konferencijoje „Kiekvieno vaiko teisė būti sūnumi“. Jos metu buvo aptarta Rytų ir Vakarų Europos šalių darbo su socialinės rizikos šeimomis praktika: siekiama gražinti vaiką į biologinę šeimą, jai teikiama ne tik materialinė, bet ir metodinė, psichologinė, bendruomeninė pagalba. Buvo svarstomos įvairios alternatyvios vaiko priežiūros formos: vaiko įvaikinimas savo šalyje ir užsienyje, vaiko globa šeimoje ir institucijoje. Konferencijos metu akcentuota deinstitutionalizacijos būtinybė, kad kuo daugiau vaikų augtų šeimos aplinkoje, meilės ir abipusio supratimo atmosferoje.

2004 m. spalio 10–13 d. Strasbūre (Prancūzija) Įvaikinimo tarnybos atstovė dalyvavo tarptautinėje konferencijoje „Vaiko pilietybė“.

Vykdam LR Vyriausybė 2004-12-24 nutarimu Nr. 1655 patvirtinas Užsienio valstybėse likusių be tėvų globos vaikų parvežimo į Lietuvos Respubliką taisyklės, *2004 m. lapkričio 3–6 d.* Įvaikinimo tarnybos atstovė vyko į Ispanijos Karalystę parvežti į Lietuvą Ispanijos Karalystėje be tėvų globos likusį LR pilietės sūnų. Berniukas buvo apgyvendintas Kauno Vaiko raidos klinikoje „Lopšelis“, o 2004 metų pabaigoje perkeltas į globėjų-įvaikintojų šeimą. *2004 m. lapkričio 7–10 d.* Įvaikinimo tarnybos atstovė vyko į Ispanijos Karalystę parvežti į Lietuvą Ispanijos Karalystėje be tėvų globos likusią LR pilietės dukterį, tačiau mergaitė į Lietuvą parvežta nebuvo dėl paaiškėjusių jos ryšių su vietine globėjų šeima. Vaikų pavardės nėra skelbiamos dėl asmens duomenų apsaugos.

2004 m. gruodžio 14–16 d. Įvaikinimo tarnybos atstovės Londone, Didžiojoje Britanijoje, susitiko su Didžiosios Britanijos centrinės įvaikinimo institucijos Švietimo ir mokslo departamento Vaikų ir šeimos skyriaus atstovais ir aptarė tarptautinio įvaikinimo organizavimo Lietuvoje ir Didžiojoje Britanijoje klausimus.

2004 metais Prancūzijos visuomeninė organizacija „Les amis des enfants de l’esperance“ įgyvendino du paramos projektus. Alytaus valstybiniai vaikų globos namai gavo 11 tūkst. Lt. paramą. Už šiuos pinigus bus sutvarkytas kiemas, įrengta žaidimų aikštelė ir poilsio zona. Klaipėdos apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namai gavo 23 tūkst. Lt. paramą. Vaikams bus nupirkti baldai, žaislai, mokymo priemonės. Įvaikinimo tarnyba ir toliau skatins ne tik

užsienio valstybių visuomenines organizacijas, bet ir Lietuvos žmones prisidėti prie vaikų globos institucijose augančių vaikų gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo.

VII. KITA VEIKLA

2004 m. išsiųsti laiškai dėl grįžtamosios informacijos ir anketos apie įvaikintų vaikų integraciją į šeimas visoms 2001-2003 metais įvaikinusioms Lietuvoje užsieniečių šeimoms arba jų atstovams. Per šį laikotarpį 219 vaikų įvaikino 157 užsienio piliečių šeimos/asmenys.

2004 m. tarnyba gavo beveik 200 laiškų, ataskaitų apie įvaikintus vaikus. Juos rašė tėvai, jiems atstovaujantioms įvaikinimo institucijoms. Nemažą dalį šios gautos grįžtamosios informacijos sudaro ataskaitos apie 2003 m. ir 2004 m. įvaikintų vaikų gyvenimą naujoje šeimoje. Pagal pasirašytas dvišalius bendradarbiavimo susitarimus grįžtamoji informacija apie įvaikintus užsienyje vaikus pirmus dvejus metus po įvaikinimo pateikiama du kartus per metus, kitus dvejus metus – vieną kartą per metus, vėliau – jei to pareikalauja įvaikinimo tarnyba.

Išversta informacija apie įvaikintus vaikus (laiškai, anketos, nuotraukos ir kt.) persiunčiama vaikų globos namams, kuriuose augo šie vaikai, ir atitinkamoms miestų, rajonų vaiko teisių apsaugos tarnyboms. 2004 m. išsiųsti 166 minėti laiškai ar anketos.

Per mėnesį įvaikinimo tarnyba gauna maždaug 15-20 šeimų, jų atstovų laiškų ar ataskaitų apie įvaikintus vaikus. 2004 m. įvaikinimo tarnyba gavo grįžtamąją informaciją iš Prancūzijos (apie 60 įvaikintų vaikų iš Lietuvos), JAV (50 vaikų), Italijos (40 vaikų), Vokietijos (20 vaikų), Švedijos (18 vaikų), Olandijos (2 vaikai), Danijos ir Brazilijos (po 1 vaiką). Visi vaikai gerai prisitaikė prie naujos aplinkos, laisvai kalba šalies, kurioje gyvena, kalba, išspręstos arba sėkmingai sprendžiamos įvaikintųjų sveikatos problemos. Nemažai šeimų palaiko ryšį su Lietuva, jos atvyksta čia paviešėti, aplanko vaikų namus, kuriuose augo įvaikinti vaikai.

Ivakinimo tarnyba tarpininkauja palaikant ryšį tarp įvaikinto vaiko ir jo Lietuvoje likusių biologinių seserų, brolių, kitų giminaičių, jei to pageidauja užsienyje gyvenančių įvaikintų vaikų tėvai, kreipiasi dėl informacijos apie artimuosius į atitinkamas Lietuvos institucijas. Taip pat perduodama gauta grįžtamoji informacija apie įvaikintą vaiką jo biologiniams tėvams, seneliams. 2004 m. į tarnybą šiuo klausimu kreipėsi dvi įvaikintų vaikų biologinės mamos ir vienas biologinis tėvas.

2004 metų rugpjūčio 6-8 d. įvaikinimo tarnyba surengė pirmąjį Lietuvos vaikų, įvaikintų Lietuvos Respublikos ir užsienio piliečių, susitikimą. Jame dalyvavo 25 Lietuvos Respublikos piliečių šeimos iš įvairių Lietuvos miestų ir rajonų bei 16 šeimų iš Italijos, Prancūzijos, JAV,

Olandijos, Austrijos. Skirtingų kultūrų žmonės tarpusavyje rado daug bendro – panašūs išgyvenimai, panaši istorijos pradžia, panašūs vaikai, nes visi jie – lietuviai. Šeimos aktyviai diskutavo, dalinosi savo džiaugsmiais ir rūpesčiais, svarstė ką ir kada turi žinoti jų įvaikintas vaikas. Šeimos kartu su įvaikintais mažylius leido vakarus prie laužo, būrėsi į ratelį tautiniam šokiui, linksmi dainavo lietuvių liaudies dainas.

2004 m. žiniasklaidoje pasirodžiusių publikacijų, rodytų televizijų laidų metu ir transliuotų per radiją reportažų, pokalbių apie įvaikinimą pagrindinės temos:

1. Užsieniečių įvaikinti beglobiai vaikai rado laimę svetur.

Apie mylinčias šeimas ir jaukius namus Italijoje, Prancūzijoje, Švedijoje ir kitose šalyse suradusius be tėvų globos likusius mažylius rašė beveik visi respublikiniai dienraščiai, regioniniai laikraščiai („Šiaulių kraštas“, „Vakarų ekspresas“, „Savaitė“, „Anykšta“, „Palangos naujienos“ ir kt.), rodė televizijos, skelbė radijas. Ypač daug buvo informuojama apie mamos badu marintą Nedą, kurį įvaikino prancūzų šeima.

2. Lietuvių šeimų, įvaikinusių vaikus, džiaugsmi ir rūpesčiai.

Nors įvaikinusios lietuvių šeimos vengia viešumo, bet žiniasklaidoje vis dažniau pasirodo straipsnių apie tuos, kurie ryžosi įvaikinti, jų išgyvenimus, mintis, apie tai, kaip svarbu neslėpti įvaikinimo fakto ir nuo vaiko, ir nuo aplinkinių („Lietuvos rytas“, „Kauno diena“, „TV Savaitė“, TV3 – „Nomedos pokalbių šou“, „Išsipildymo akcija“, „Lietuvos ryto televizija“, „Moterų laimė“, BTV – „Šeštadienio rytas“, „Delfi“ svetainė – „Namai ir šeima“ ir kt.).

3. Kaip įvaikinti mažylį? Įvaikinimo procedūra, terminai, tvarka. Nacionalinis ir tarptautinis įvaikinimas.

Apie tai, kaip įvaikinti vaiką, kur reikia kreiptis, kokius dokumentus paruošti, kur ir kokie kursai, apmokymai rengiami norintiems įvaikinti, informavo „Respublika“, „Kauno diena“, „Klaipėda“, „Naujos tėviškės žinios“, „Anykšta“, „Alytaus naujienos“, „Sekundė“, „Delfi“ svetainės lankytojai diskutavo apie įvaikinimo procedūrų organizavimą Lietuvoje. Įvaikinimo tarnybos specialistai kalbėjo apie įvaikinimą Lietuvos radijo laidose „Ryto garsai“, „Mažoji studija“, LNK Žiniuose – „Europiečiai“, LTV – „Prašau žodžio“.

Vis rečiau viešai nuskamba nuomonė, kad įvaikinimo procesas yra ilgas, sunkus ir varginantis. Pabrėžiama, kad būsimų tėvų vertinimas, kiti formalumai yra reikalingi tam, kad užtikrinti vaikui saugią, visapusiškai jo interesus atitinkančią aplinką, kad vaikui renkama šeima, o ne šeima renkasi vaiką.

4. Įvaikinimo tarnybos ir Kanados Kvebeko sveikatos ir socialinės apsaugos ministerijos bendras projektas „Visų pirma – pagalba Lietuvos vaikams“.

Šis projektas, kurio tikslas – apmokyti Lietuvos socialinius darbuotojus, dirbančius su būsimais tėvais, buvo plačiai nušviestas respublikinėje ir regioninėje žiniasklaidoje, informaciją apie renginį išplatino Lietuvos naujienų agentūra ELTA. Apie mokymus išsamiai informuoti ir teisės portalo „Infolex“, „Delfi“, kitų interneto svetainių lankytojai.

5. Vaikų namai ir jų globotiniai, pagalba ir dėmesys našlaičiams.

Straipsniai apie vaikų namus, jų globotinių dalį, svajones, pamestinukų likimą, aplinkinių pagalbą beveik visada paliečia ir įvaikinimo temą. 2004 m. šia tema nemažai rašė „Lietuvos rytas“, „Lietuvos žinios“, „Vakaro žinios“, žurnalas „Ieva“, „Klaipėda“, „Vakarų ekspresas“, „Alytaus naujienos“, „Šilalės artojas“ ir kt.

6. Lietuvių motinų paliktų užsienyje vaikų parvežimas į Lietuvą.

Žiniasklaida („Lietuvos žinios“, „Kauno diena“, LNK Žinios ir kt.) informavo apie Vyriausybės skirtas lėšas dviems mažamečiams vaikams parvežti iš Ispanijos. Pagal projektą užsienio valstybėse be tėvų globos likusių vaikų parvežimo funkciją priskiriama įvaikinimo tarnybai.

7. Ar Lietuvoje prekiaujama ... pamestinukais? Ar įvaikinimas užsieniečiams neskaidrus?

Anksčiau, t. y. prieš trejus ar daugiau metų, žiniasklaida daug rašė apie neva, žurnalistų nuomone, tuo metu egzistuojančią prekybą be tėvų globos likusiais vaikais, nešvarius sandorius, grobiamus ir per prievartą iš Lietuvos išvežamus nepilnamečius. Šiandien galima teigti, kad reportažų ar straipsnių šia tema 2004 m. beveik nebuvo. Tik metų pradžioje „Akistatoje“ dar straipsnio antraštė klausė „Ar Lietuvoje prekiaujama ...pamestinukais?“, bet čia pat, remiantis faktais ir pateiktais argumentais, atsakyta, kad to nėra. Taip pat TV3 laidoje „Versija“ parodytas siužetas bandė pateikti versiją, kad užsieniečių šeima, teisėtai ir pagal įstatymus įvaikinusi mergaitę, atėmė iš senelės anūkę, o iš globėjos mylimą vaiką.

Taigi iš esmės tendencingų, negatyvių straipsnių ar reportažų apie įvaikinimą nebuvo. Pateikta objektyvi, išsami informacija apie palankiai susiklosčiusį be tėvų globos likusių vaikų likimą, laimingas įvaikinusiųjų poras, vaikų globos namų globotinių kasdienybę, pagalbą jiems. Nemažai informuota apie patį įvaikinimo procesą, reikalavimus būsimiems tėvams, ne kartą pateikta įvaikinimo statistika.

2004 metų pabaigoje įvaikinimo tarnyba parengė knygelę „Noras ir Ašarėlė“, skirtą įvaikintiems vaikams papasakoti tiesą apie jų kilmę. Remdamasi užsienio šalių praktika ir pavyzdžiais, tarnyba nusprendė išleisti vaikų piešiniais iliustruotą knygelę, kuri padėtų tėvams papasakoti vaikui jo gyvenimo istoriją iki įvaikinimo.

Ivąikinimo tarnybos iniciatyva interneto svetainėje „Supermama“ atsirado skyrelis apie įvaikinimą. Jame patys lankytojai siūlo įvairias su įvaikinimu susijusias temas, diskutuoja,

svarsto, klausia. Diskusijose dalyvauja, detalią informaciją pateikia ir Įvaikinimo tarnybos darbuotojai.

2004 metais atnaujinta Įvaikinimo tarnybos interneto svetainė. Ji tapo įvairesnė, platesnė ir spalvingesnė. Svetainės lankytojai gali užduoti klausimus, į kuriuos operatyviai atsakoma, pasiskaityti įvairių straipsnių įvaikinimo tematika, juos komentuoti.

VIII. BENDRA VEIKLA

2004 metais Įvaikinimo tarnyba padidino etatų skaičių nuo 10,5 iki **11** etatų. 2004 metais konkurso būdu buvo priimtas vienas naujas darbuotojas. Visi etatai užimti.

2004 m. gegužės mėn. Įvaikinimo tarnybai perduotos laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis patikėjimo teise papildomos patalpos. Atliktas šių patalpų einamasis remontas ir įrengtos penkios naujos darbo vietos, 30 vietų posėdžių salė, priėmimo kambarys.

IX. IŠVADOS

Apibendrinant 2004 metų Įvaikinimo tarnybos veiklą, galima teigti, kad tarnyba atsakingai siekė užsibrėžto tikslo – kuo didesniai vaikų skaičiui surasti šeimas. 2004 metais buvo įvaikinti **297** vaikai. Iš jų – **196** be tėvų globos likę vaikai ir **101** vaikas – vieno iš sutuoktinių. Lietuvos Respublikos piliečiams buvo įvaikinti **93** be tėvų globos likę vaikai, užsienio valstybių piliečiams – **103** vaikai. 2003 metais iš viso buvo įvaikinti 165 be tėvų globos likę vaikai. Lietuvos Respublikos piliečiams buvo įvaikintas 61 vaikas, o užsienio valstybių piliečiams – 104 beglobiai vaikai. Taigi 2004 metais buvo įvaikinta 30 be tėvų globos likusių vaikų daugiau nei 2003 metais. Užsieniečiams įvaikintų vaikų skaičius beveik nepakito, tačiau žymiai išaugo Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų skaičius. Lietuviai vis drąsiau įvaikina beglobius mažylius. Tai lėmė pastovus, sistemingas ir efektyvus ikiteisminės įvaikinimo procedūros organizavimas, visuomenės informavimas apie įvaikinimą, jo naudą ir svarbą, pakeitęs daugelio žmonių nuomonę apie įvaikinimą.

2004 metais Įvaikinimo tarnyba toliau tobulino ir gerino ikiteisminį įvaikinimo procesą, rengė įvairius mokymus įvaikinimo procese dalyvaujančių institucijų darbuotojams, dalyvavo ruošiant teisės aktų projektus, palaikė glaudžius ryšius su kompetentingomis Lietuvos ir užsienio tarnybomis.

